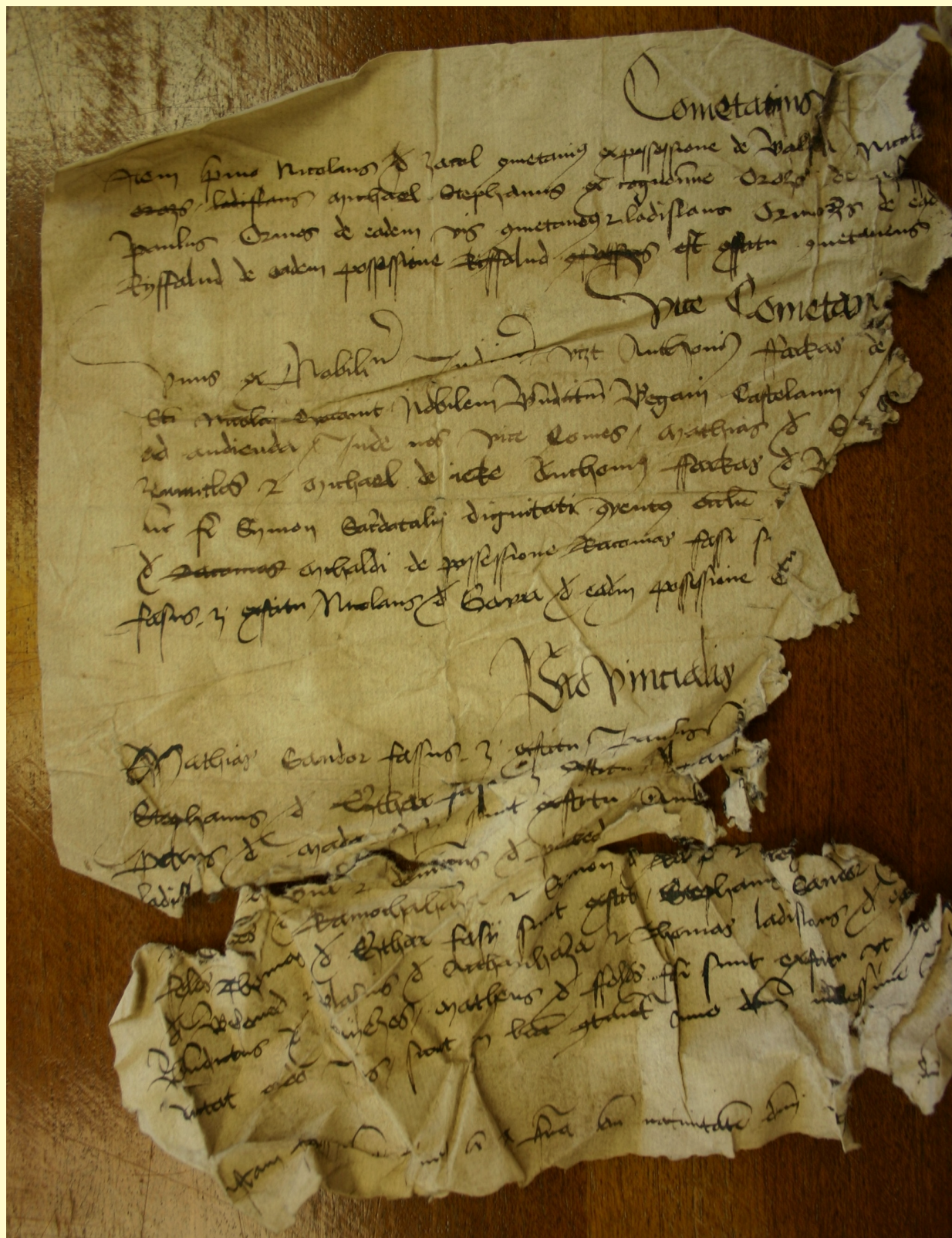

FÓRUM ARCHIVÁROV

Roč. XXI, č. 1

JANUÁR — MAREC 2012
Nepredajné

Zamyslenie na úvod

Niekoľko desiatok strán rukopisov Fóra... sedím nad nimi, vonku leje – na Veľkú noc sa príroda rozhodla nás poriadne pooblievať. Konečne! Už sme prestali rátať desiatky, stovky dní sucha bez kvapky života daru pochádzajúceho z nebies. Vraj poľnohospodári už čakali skôr Godota... Občas akoby sme naň čakali aj my archivári. V akejsi letargii, mlčky sa prizerajúci periférnemu záujmu, či skôr nezáujmu spoločnosti, vlád a rezortov. Občas sme radi, že do našich kancelárii neleje, a že v našich depotoch nemrzne (výnimky sa ale nájdú aj v tejto oblasti), a pri zmenách vlád si už hádam ani nekladíme otázku či dôjde k lepšiemu, ale otázky typu: prežijú archívy prípadné ďalšie zoštiehlenie? Skrátka, príliš dlhý čas na rozhraní existenčných možností, bez nádeje na dynamický rozvoj v tejto oblasti, má svoje dôsledky. Človek má pritom niekedy dojem, že základy slovenského archívnictva položené v päťdesiatych – šesťdesiatych rokoch boli nie minimom, na ktoré treba stavať, ale naopak. Vari potrebujeme vlastnú „Krásnu Hôrku“ k tomu, aby problémy slovenského archívnictva a archívov – strážcov „klenotov pamäti národa,“ stáli za povšimnutie? Dúfame, že nie. Krízových situácií bolo dosť i doteraz. Len pred niekoľkými rokmi na archívnych dňoch v Bojniciach sme mali možnosť vypočuť si k tejto téme viac než dosť. Bol to pokus poukázať na problémové miesta – jeden pokus však nestačí. Bez permanentných aktivít, „samozviditeľnenia“ sa a osvety v užšom i širšom okolí, voči zriaďovateľom, sa zmien nedočkáme. Onedlho na nás čakajú ďalšie archívne dni. S novou témou, no so starými problémami. Bolo by dobré, keby témy (najmä tie permanentné), neboli len pasívne vypočuté, ale náležitým spôsobom aj prediskutované (obyčajne sa to nedeje). Bolo by dobré, keby články Fóra archívárov neboli len čítané, ale aj spoluvytvárané (obyčajne ich píšú tí istí prispievatelia). Bolo by dobré, keby svoj deň otvorených dverí malo čo najviac archívov a keby tieto aktivity boli ich kolektívnym prejavom a nie „samoobetou“ kolegýň a kolegov bez väčšej podpory zo strany ich priameho vedenia (žiaľ, i to sa stáva). Bolo by dobré, keby sme vedeli, čo vlastne chceme. Pretože, ak chceme byť úradníkmi vo vlastnej kancelárii, tak buďme radi, že do nich ešte neprší a do depotov neleje. Ale na strážcov kolektívnej pamäte a plnenia úloh, ktoré sú a ešte len budú s tým spojené, to rozhodne nestačí. Bolo by dobré, keby... v rade príkladov by som mohol pokračovať, no počet znakov úvodníka som vyčerpал, vonku prestalo liať, a... hm... ktovie, možno zajtra zasvieti aj slnko.

Gábor Strešňák, redakcia FA

FÓRUM ARCHIVÁROV

Vydáva:

Spoločnosť slovenských archívárov

Adresa:

Drotárska cesta 42

P. O. BOX 115

840 05 Bratislava 45

Slovenská republika

www.archivari.sk

Adresa redakcie:

forum.archivarov@gmail.com

Zodpovedný redaktor:

Gábor Strešňák

Redakčná rada:

Katarína Bodnárová, Mária Grófová,

Oľga Kvasnicová, Zuzana Kollárová,

Lenka Pavlíková, Juraj Roháč,

Henrieta Žažová

Jazyková korektúra:

Henrieta Žažová

Texty:

K. Bodnárová, M. Bodnárová,

M. Domenová, M. Hešková,

Z. Kollárová, M. Kosmačová,

J. Kurucárová, O. Kvasnicová,

E. Machajdíková, J. Očenášová,

R. Ragač, L. Rendek, G. Strešňák,

E. Vrabcová, L. Vrteľ

Foto: K. Markušová, Archív IH FF PU,

Slovenský národný archív a i.

Vychádza štvrťročne v elektronickej podobe, nepredajné

Povolilo: MK SR 1472/96

Autorské práva vyhradené

Akokoľvek rozmnožovanie textu

a fotografií len s predchádzajúcim

písomným súhlasom vydavateľa

Staršie čísla na www.archivari.sk

Foto na titulnej strane:

Z najnovších akvizícií SNA.

SNA, Hodnoverné miesto Leles,

obchádzky majetkov, 16. st.

Zápisnica zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov, ktoré sa konalo 10. januára 2012 v Bratislave

Program:

- 1) Otvorenie
- 2) Príprava XVI. archívnych dní v SR v roku 2012
- 3) Fórum archivárov č. 3-4/2011, č. 1/2012
- 4) Webová stránka
- 5) Hospodárenie
- 6) Rôzne

Prvé zasadnutie výboru v novom roku sa uskutočnilo v priestoroch Štátneho archívu v Bratislave, viedol ho predseda Radoslav Ragač. Členovia výboru si v úvode zasadnutia uctili pamiatku tragicky zosnulej kolegyne pani Anny Hrankovej zo Štátneho archívu v Bytči.

Rokovanie pokračovalo diskusiou okolo odborného programu archívnych dní, ako aj o predbežných návrhoch tém nasledujúcich podujatí. Návrhy sa týkali kultúry, športu a spolkovej činnosti v archívoch aj s výstavou alebo I. svetovej vojny v archívnych dokumentov. Výbor odsúhlasil, že príspevky na tohoročné archívne dni bude nutné odovzdať do polovice apríla 2012. V rámci organizovania valného zhromaždenia SSA sa pripravovala aj úprava

stanov.

O prácach na novom čísle Fóra archivárov (FA) informovali členky redakčnej rady H. Žažová, K. Bodnárová a M. Gófová. Navrhli, aby sa FA vydávalo dva razy do roka. V. Nováková a M. Kačkovičová sa postavili za zachovanie štvrťročnej periodicity vydávania časopisu. Protiargumentovali s tým, že by sa informácie k čitateľovi dostávali s ešte väčším časovým oneskorením. L. Vrteľ však dodal, že aktuálnosť informácií o podujatiach v archívoch je zabezpečená aj ich pravidelným zverejňovaním na Facebooku. Diskusia pokračovala návrhom R. Ragača na publikovanie väčšieho počtu informácií o nových prírastkoch archívov, publikačnej činnosti archivárov, ako aj projektoch na rôzne aktivity.

M. Grófová informovala o stave pokladne a účtu, finančnom uzatvorení kalendárneho roka 2011 a o sponzorskej zmluve s firmou ZENTIVA. Výbor odsúhlasil výmenu pečiatky SSA, kvôli zmene smerového čísla Slovenského národného archívu aj sídla SSA. V bode Rôzne sa rokovalo aj o cieľi exkurzie, či zozname jubilentov z radov SSA.

Zapísala: E. Machajdíkova, tajomníčka SSA

Zápisnica zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov, ktoré sa konalo 6. marca 2012 v Bratislave

Program:

- 1) Otvorenie
- 2) Príprava XVI. archívnych dní v SR v roku 2012
- 3) Fórum archivárov č. 1/2012
- 4) Webová stránka
- 5) Hospodárenie
- 6) Rôzne

Marcové zasadnutie výboru sa uskutočnilo už tradične v priestoroch Štátneho archívu v Bratislave. Hlavným bodom rokovania boli najmä archívne dni – organizačné a programové zabezpečenie konferencie a valného

zhromaždenia SSA, ďalej tvorba zborníka z archívnych dní 2011. Počas archívnych dní bude pripravená prehliadka mesta aj s odborným sprievodom. V súvislosti s prípravami valného zhromaždenia boli prerokované úpravy, respektíve prepracovanie stanov SSA. R. Ragač informoval o stave príprav zborníka z minuloročných archívnych dní 2011, ktoré sa konali v Humennom. Príspevky do pripravovaného zborníka odborne posúdili vysokoškolskí pedagógovia z Katedry archívnictva a PVH na FF UK v Bratislave a z Katedry archívnictva a PVH na Inštitúte histórie FF PU v Prešove. Výbor sa zhodol na

hodnotiacom úvode, v ktorom sa upozorní na sporné problémy nachádzajúce sa v príspevkoch a na publikovaní všetkých odovzdaných príspevkov, vrátane dvojice negatívne posúdených príspevkov a príspevku V. Novákovej, ktorý už bol publikovaný v Slovenskej archivistike č. 1 – 2/2011.

Na zasadnutí výboru, ako obvykle, sa pripravovalo nové číslo Fóra archivárov. Riešil sa tiež problém s komplikovaným spôsobom obsluhy webovej stránky, najmä s vkladaním dát a informácií na ňu. Členovia výboru odsúhlasili preprogramovanie domény, ktorej konečné doriešenie sa uzavrie na nasledujúcom zasadnutí výboru.

Hospodárenie zhrnula vo svojom vystúpení M. Grófová, ktorá účtovne ukončila kalendárny rok 2011. Hospodárka predložila výboru dve prihlášky záujemcov o vstup do SSA: Bc. Alexandru Baluškovú z Národnej diaľničnej spoločnosti v Bratislave, Mgr. Jaroslava Šullera, pracovníka Štátneho archívu v Banskej Bystrici, pobočka Rimavská Sobota. Výbor odsúhlasil prijatie A. Baluškovej a J. Šullera za členov SSA.

Členovia výboru sa dohodli na ďalšom zasadnutí 17. apríla 2012 na Križkovej o 10.30 hod.

Zapísala: E. Machajdíkova, tajomníčka SSA

Vážené kolegyně, vážení kolegovia,

pri príležitosti Medzinárodného dňa archívov (International Archives Day), ktorý už tradične 9. júna organizuje Medzinárodná rada archívov, si Vás Spoločnosť slovenských archivárov dovoľuje osloviť s návrhom pripojiť sa aj tohto roku k tejto tradícii rôznymi populárno-odbornými aktivitami alebo projektmi počas Dňa otvorených dverí v archívoch SR 7. – 9. júna 2012 (štvrtok – sobota).

V roku 2009 na výzvu našej spoločnosti „otvorili dvere“ niektoré archívy 12. septembra a úspešne tak prezentovali svoje archívne fondy. V nasledujúcich dvoch rokoch sa počet archívov, ktoré sa pripojili k výzve, opäť rozrástol. Archívy v rámci svojich možností sprístupnili depoty, ktoré sú bežne pre verejnosť neprístupné, pripravili výstavy s ukážkami najvzácnejších archívnych dokumentov, v prednáškových programoch

priblížili svoje archívne bohatstvo a prácu archivára. Zaujímavé a pre verejnosť pôsobivé boli tvorivé dielne, v ktorých si najmä detskí návštevníci vyskúšali výrobu pečatí, písanie brkom a podobne. S prácou archivára sa konečne mohol zoznámiť i televízny divák a rozhlasový poslucháč vďaka aspoň krátkym šotom v súkromných televíziách či verejnoprávnom rozhlase a televízii.

Každý archív má možnosť prezentovať a propagovať archívne bohatstvo Slovenskej republiky a prácu archivára v rámci svojho regiónu aj u tej časti verejnosti, ktorá nepatrí medzi jeho pravidelných návštevníkov. Veríme, že takýmto podujatím sa archívy a práca archivára dostane do povedomia širšej verejnosti, a že sa podarí zvýšiť jej záujem o ďalšie a pravidelné návštevy našich pamäťových inštitúcií.

S pozdravom

PhDr. Radoslav Ragač, PhD., v. r.
predseda SSA

Spoločnosť slovenských archivárov

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky –
odbor archívov

Sekcia archívnictva a pomocných vied historických
SHS pri SAV

Trnavská univerzita v Trnave

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky –
Štátny archív v Bratislave

dovoľujú si Vás pozvať
na odbornú konferenciu s medzinárodnou účasťou

XVI. archívne dni v Slovenskej republike

venovanú téme

VEREJNÁ SPRÁVA PO ROKU 1945 V ZRKADLE ARCHÍVNYCH DOKUMENTOV

Trnava 22. – 24. mája 2012

Poznámky ku koncepcii Predarchívnej starostlivosti

Predarchívnu starostlivosť uviedol do našej terminológie a praxe zákon č. 149/1975 Zb. o archívniectve. Keď som o rok neskôr, ako čerstvý absolvent, nastúpil na vtedajšiu Archívnu správu, dostal som do referátu práve túto celkom novú oblasť. V škole som sa o tejto problematike veľa nedozvedel, no ani v praxi to nebolo oveľa lepšie. Vtedajší riaditeľ ma pri prijímaní poučil, že ide o kvalitatívne novú oblasť archívnej činnosti, ktorá má zabezpečiť, aby archívy preberali iba historicky hodnotné a usporiadané prírastky. Chápal som to ako ušľachtilé a zmysluplné poslanie (i keď som si svoje pôsobenie v archívniectve pôvodne predstavoval inak). Veľmi skoro som bol však konfrontovaný s problémom vzťahu predarchívnej starostlivosti a správy registratúry (vtedy spisovej služby). Viacerí poprední archívni teoretici presadzovali názor, že archívy (ani archívna správa) sa nemajú zaoberať správou registratúry, má byť na to zriadený celkom iný úrad, (ktorého zriadenie by bolo veľmi žiaduce), archívy nemajú na to ani personálne vybavenie, ani kompetencie, a nie je to ani ich poslaním. Iní pod heslom predarchívnej starostlivosti hlásali prevzatie úplnej kontroly štátnych archívov nad správou registratúry. Niekde medzi týmito dvoma extrémami sa rodil názor, presadzujúci dohľad archívov nad tromi oblasťami správy registratúry – evidenciou, ukladaním a – pochopiteľne – vyradovaním, ktoré sa považovali za podstatné pre tvorbu (obsah a štruktúru) budúcich archívnych fondov.

V čase prípravy nového zákona sa – v nádeji posilnenia vlastného významu na ministerstve, ale aj v systéme verejnej správy

ukazovalo ako lákavé zobrať pod našu gesciu aj správu registratúry. Dbalo sa však, aby sa tieto samostatné systémy nemiešali dokopy, ale aby sa uvádzali osobitne (vedľa seba), či už v názve zákona alebo v názve odboru. Pokiaľ ide o predarchívnu starostlivosť, v zákone sa jednoznačne definovala ako špecifická oblasť činnosti archívov všetkých typov, ktoré ju vykonávajú v archívnom predpolí, aby si tak pripravili nové archívne prírastky.

Po rozdelení odboru archívov a registratúr na odbor archívov a na odbor registratúry a správy dokumentov, sa agenda predarchívnej starostlivosti veľmi nešťastne oddelila od archívneho systému a začlenila sa do systému (odboru) správy registratúry. Udialo sa tak za bezradného prizerania sa kompetentných vedúcich pracovníkov archívneho systému, z ktorých niektorí možno dosiaľ nepochopili dosah tohto činu. Na druhej strane nie je zriedkavé stretnúť sa s konštatovaním, mlčky prijímaným v archívnej societe, že predarchívna starostlivosť je už prekonaná, splynula so správou registratúry, resp. že sa v nej rozplynula. Nad dikciou zákona sa zvykne len mávnuť rukou – veď sa môže rýchlo zmeniť.

Nevyhlasujem sa za otca predarchívnej starostlivosti na Slovensku, nevyhlasujem ju za svoje dieťa, no ťažko by som niesol, keby som bol svedkom jej konca. Preto som, možno v snahe ubezpečiť seba samého o oprávnenosti a osobitosti predarchívnej starostlivosti pred časom spísal – najskôr len tak pre seba – charakteristiky oboch systémov. Keďže o text prejavila záujem redakčná rada, predkladám tieto tézy na prípadnú diskusiu (je to príliš optimistická predstava?)

1A	definícia	1B	definícia
	súhrn činností, ktorých cieľom je dopĺňanie archívneho dedičstva SR		organizácia a praktické narábanie s registratúrными záznamami; zabezpečovanie evidovania, tvorby, ukladania, ochrany registratúrnych záznamov, prístupu k nim a zabezpečovanie ich vyradovania
2A	cieľ	2B	cieľ
	dopĺňanie archívneho dedičstva		pohotové vyhľadávanie informácií pre činnosť pôvodcu (rozhodovanie, kontrolu...)
3A	subjekt	3B	subjekt
	štátny archív (a pod jeho gesciou každý archív v jeho spádovej oblasti)		pôvodca registratúry, ktorý sa stará o vlastnú registratúru
4A	objekt	4B	objekt
	len pôvodcovia registratúry, ktorí sú aj pôvodcami		všetci pôvodcovia registratúry
5A	obsah	5B	obsah
	vymedzenie okruhu pôvodcov archívnych dokumentov v spádovej oblasti archívu (spádová oblasť – nielen plošná, ale aj hierarchická, prípadne rezortná); aplikácia kritérií hodnotenia pri výbere (budúcich) archívnych dokumentov (registratúrny plán); ovplyvnenie štruktúry budúceho archívneho fondu – vymedzenie budúceho archívneho fondu a jeho vnútorného členenia (registratúrny plán).		zabezpečovanie obehu záznamov a poskytovania informácií z nich pre aktuálne potreby pôvodcu – tvorba záznamov, ich evidencia, obeh, ukladanie... (registratúrny poriadok)

1. Definícia

1.1. Predarchívna starostlivosť je súhrn odborných činností vykonávaných archívom, ktorých účelom je preberať archívne dokumenty do archívu (§ 2 zák.).

1.2. Správa registratúry je zabezpečovanie evidovania, tvorby, ukladania, ochrany registratúrnych záznamov, prístupu k nim a zabezpečovanie ich vyradovania (§ 2 zák.).

1.3. Predarchívna starostlivosť nie je súčasťou správy registratúry ani naopak. Vykonávajú ich rôzne subjekty a majú rôzne ciele.

2. Cieľ

2.1. Uvedomenie si cieľa umožňuje odlišiť predarchívnu starostlivosť od iných oblastí a činností.

2.2. Cieľ je dôležitý aj pri úvahách o ďalšom nakladaní s archívnymi dokumentmi po vyradení.

2.3. Cieľom predarchívnej starostlivosti je dopĺňanie archívneho dedičstva (evidencia, ochrana, spracovanie...). Ak tieto činnosti po vyradení nenasledujú, cieľ predarchívnej starostlivosti sa nenaplní.

2.4. Cieľom predarchívnej starostlivosti nie je tvorba smerníc, ktoré sa nepoužívajú.

2.5. Cieľom predarchívnej starostlivosti nie je ani samotné vyradovanie, ako skôr preberanie archívnych dokumentov do archívu.

2.6. Cieľom predarchívnej starostlivosti nie je poriadok v registratúre (to je cieľom správy registratúry).

2.7. Na druhej strane cieľom správy registratúry nie sú nové archívne prírastky. Správu registratúry vykonávajú všetky subjekty – aj tie, z ktorých činnosti nevznikajú žiadne budúce archívne dokumenty. Vykonávajú ju teda aj z archívneho (predarchívneho) hľadiska bezvýznamní pôvodcovia.

3. Subjekt

3.1. Predarchívna starostlivosť je súhrn odborných činností vykonávaných archívom, ktorých účelom je preberať archívne dokumenty do archívu (§ 2 zák.). Je to teda činnosť patriaca výlučne archívom, nie ministerstvu. Ministerstvo ju má iba koordinovať, nie prakticky vykonávať. Koordinácia patrí (má patriť) odboru archívov, nie odboru registratúr.

3.2. Každý archív je povinný vykonávať predarchívnu starostlivosť a preberať archívne dokumenty od ich pôvodcu alebo vlastníka (§ 7 zák.). Predarchívna starostlivosť je výlučne činnosťou archívov. Kým správa registratúry by existovala, aj keby neexistovali archívy, predarchívna starostlivosť by neexistovala, keby neexistovali archívy.

3.3. Pôvodcovia registratúry nevykonávajú predarchívnu starostlivosť. Vykonávajú ju výlučne archívy (všetkých typov, teda aj archívy organizácií, podnikové archívy...).

3.4. Archívy nevykonávajú správu registratúry, vykonávajú (zabezpečujú ju) ju pôvodcovia registratúry.

3.5. Dominantné postavenie majú štátne archívy zriadené ministerstvom, presnejšie SNA, ŠÚBA, ŠA, pobočky ŠA, AMB (ďalej len štátny archív). Ich výlučnosť spočíva v tom, že venujú (majú venovať) pozornosť aj predarchívnej starostlivosti, vykonávanej inými archívmi (archívmi organizácií) v ich spádovej oblasti.

3.6. Predarchívnu starostlivosť nevykonáva ministerstvo – odbor archívov (a už vôbec nie odbor registratúr a správy dokumentov). Vykonávajú ju výlučne archívy.

3.7. Odbor archívov má iba usmerňovať, koordinovať, zjednocovať predarchívnu starostlivosť archívov, prípadne im pomáhať riešiť sporné prípady, netypické, výnimočné situácie a pod.

3.8. Odbor archívov nemá priamo vykonávať predarchívnu starostlivosť, nemá schvaľovať ani

registratúrne plány (s výnimkou vzorových), ani žiadne návrhy na vyradenie záznamov a preradenie archívnych dokumentov do archívu. To všetko má robiť príslušný štátny archív.

3.9. Treba rešpektovať princíp, podľa ktorého o tom, či sa niektorý registratúrny záznam v spádovej oblasti príslušného štátneho archívu stane archívnym dokumentom rozhoduje výlučne štátny archív, v ktorého spádovej oblasti archívny dokument vznikne (teda nie ministerstvo ani nikto iný). Štátny archív sa nesmie stať pasívnym prijímateľom niečoho, o čom sám nerozhodol, že je archívnym dokumentom.

3.10. Štátny archív má byť hlavným vykonávateľom predarchívnej starostlivosti vo svojej oblasti. Iné archívy (napr. archívy organizácií, ale aj špecializované archívy) majú vykonávať predarchívnu starostlivosť pod dohľadom štátnych archívov.

3.11. Štátny archív má evidovať všetky archívne dokumenty vo svojej oblasti a v prípade zániku pôvodcu archívneho fondu (a jeho archívu) má tieto archívne dokumenty prevziať na trvalé uloženie.

3.12. Archívnym orgánom vykonávajúcim predarchívnu starostlivosť má byť štátny archív a nik iný.

3.13. Odbor archívov nemá odoberať kompetencie štátnym archívom.

3.14. Odbor správy registratúry (logicky) nie je archívnym orgánom, nemá vykonávať predarchívnu starostlivosť ani usmerňovanie predarchívnej starostlivosti archívmi.

3.15. Neporiadok v predarchívnej starostlivosti je spôsobený často voluntaristickým vysvetľovaním ustanovení o kompetenciách ministerstva v zákone o archívoch. Raz sa pod ním rozumie odbor archívov, inokedy odbor správy registratúry, inokedy štátny archív.

4. Objekt

4.1. Objektom predarchívnej starostlivosti je budúci archívny fond, resp. nový prírastok fondu

v jeho registratúrnom štádiu.

4.2. Štátny archív z tohto dôvodu ovplyvňuje jednak výber záznamov, označených znakom hodnoty „A“, jednak celú štruktúru registratúry, z ktorej vznikne archívny fond (prírastok fondu), ktorý štátny archív alebo iný archív v spádovej oblasti štátneho archívu prevezme. Uskutočňuje sa to ovplyvňovaním tvorby registratúrneho plánu a vplývaním na jeho rešpektovanie v praxi pôvodcu.

4.3. Štátny archív vedie evidenciu všetkých pôvodcov registratúry v jeho spádovej oblasti, no v predarchívnej starostlivosti eviduje iba pôvodcov archívnych fondov.

4.4. Štátny archív môže prevziať archívne dokumenty od pôvodcov, ktorých nevedie v predarchívnej starostlivosti (napr. ako vzorku).

4.5. Starostlivosť o iné archívy v spádovej oblasti štátneho archívu, ani starostlivosť o archívne dokumenty uložené u pôvodcu, ktorý dosiaľ nezriadil archív nie je súčasťou predarchívnej starostlivosti. Tieto archívne dokumenty už majú byť zapísané v evidencii archívneho dedičstva, nie sú už v predarchívnej starostlivosti, ale v archívnej starostlivosti príslušného štátneho archívu, i keď sú uložené mimo depotov štátneho archívu.

4.6. Preberanie archívnych dokumentov do štátneho archívu nie je súčasťou predarchívnej starostlivosti.

4.7. Na druhej strane registratúra, ktorú z určitých – najčastejšie záchranných – dôvodov núdzovo prevzal na uloženie štátny archív, nie je archívnym fondom, nemá sa evidovať v evidencii archívneho dedičstva, nemá byť až do vyradenia a do vzniku skutočného archívneho fondu predmetom archívnej starostlivosti. V tomto prípade nejde o vnútorné vyradovanie (v rámci archívneho fondu), ale o vytvorenie nového archívneho fondu z prevzatej registratúry.

4.8. Spádová oblasť štátneho archívu je definovaná vyhláškou v kombinácii s kategorizáciou pôvodcov. Nesystémové voluntaristické narúšanie systému je potrebné

celkom eliminovať. Neštandardné situácie treba riešiť uvážlivo a transparentne. Rozhodnutie patrí archívnemu systému (štátnemu archívu a odboru archívov). Rozhodovanie o príslušnosti nových archívnych prírastkov v žiadnom prípade nie je súčasťou správy registratúry.

5. Obsah Predarchívnej starostlivosti

5.1. Podstata predarchívnej starostlivosti spočíva v rozhodnutí od koho a čo bude štátny archív (resp. iný archív v jeho spádovej oblasti) preberať a v realizácii tohto rozhodnutia. Ide jednoznačne o budovanie archívneho systému.

5.2. Stanovenie okruhu pôvodcov archívnych dokumentov, od ktorých bude štátny archív preberať prírastky, je prioritné.

5.3. Okruh pôvodcov je stanovený vyhláškou (§ 15 zák.), v kombinácii s kategorizáciou (§ 4 zák.). Ostatné prípady má určiť ministerstvo (v každom prípade odbor archívov, pretože ide o pôvodcov archívnych dokumentov, o nové prírastky do štátnych archívov a o dopĺňanie archívneho dedičstva).

5.4. Obsahom predarchívnej starostlivosti je vedenie evidencie pôvodcov archívnych fondov, t. j. tých pôvodcov registratúry, z ktorých činnosti vznikajú archívne dokumenty (§ 24 zák.). Avšak

vedenie evidencie ostatných (bezvýznamných) pôvodcov registratúry nemá byť obsahom predarchívnej starostlivosti. Tie majú byť vyradené z predarchívnej starostlivosti.

5.5. Ustanovenia § 15 zákona o kompetenciách ministerstva rozhodnúť o príslušnosti pôvodcu archívneho fondu do spádovej oblasti určitého archívu nemožno svojvoľne zneužívať. Za obsah archívneho dedičstva v štátnych a iných archívoch je zodpovedný odbor archívov, spomenuté kompetencie mu teda majú patriť.

5.6. Kvalita nových archívnych prírastkov závisí od aplikovania kritérií hodnotenia registratúrnych záznamov ako archívnych dokumentov najmä pri tvorbe registratúrnych plánov.

5.7. Štruktúra budúcich fondov sa vytvára pri tvorbe registratúrnych plánov, preto ich má ovplyvňovať štátny archív, ktorý bude fond preberať a spracúvať (alebo v ktorého spádovej oblasti bude uložený) a nie iný archív, či iný úrad (nie odbor registratúr).

5.8. Ministerstvo vnútra – odbor archívov má v spolupráci so štátnymi archívmi zjednocovať metodiku tvorby plánov a hodnotenia záznamov, vydávať vzorové plány, nie však schvaľovať konkrétne registratúrne plány, či dokonca návrhy na vyradenie.

Ladislav Vrteľ, MV SR, odbor archívov

Zoznam archívnych dokumentov získaných akvizičnou činnosťou v roku 2011

Komplikovaná finančná situácia v štátnych archívoch sa už niekoľko rokov prejavuje na všetkých úsekoch ich činnosti. Archívne dokumenty akvizičnou činnosťou získalo v roku 2011 iba päť štátnych archívov.

V porovnaní s množstvom získaných archívnych dokumentov ide o najmenšie množstvo od roku 2007. Prinášame Vám zoznam archívnych dokumentov získaných akvizičnou činnosťou za rok 2011.

<u>Slovenský národný archív</u>	Ivan Hrabovec, osobný fond, 1954 – 1990, 0,05 bm
Darina Lehotská, osobný fond, 17.12.1946, 1 list	Zbierka kroník, 1968 – 2004, 0,13 bm
Mapy nárečia, z terénnych nárečových výskumov, 1700 ks	Viktor Liška, osobný fond, 1938 – 2009, 1 bm
Michal Lošonský, osobný fond, (1910) 1944 – 2010, 0,8 bm	Rodina Moškova z Kubrej, 1868 – 1922, 0,01 bm
Univerzitný diplom Ľudovíta Schidlaya z roku 1840, 1 ks	Ján Pokorný, osobný fond, 1919 – 1938 (1964), 0,02 bm
Pergamenová listina Leopolda I. pre Jána Molnára z roku 1689, 1 ks	<u>Štátny archív v Bytči, pobočka Liptovský Mikuláš</u> Mestečko Hybe, 1 spis z roku 1794
Mapa krajov SR, Banská Bystrica, Trenčín, Košice, Prešov a mapa okresu Michalovce, 6 ks	<u>Štátny archív v Levoči</u> Ján Olejník, osobný fond, 4,40 bm
Ján Ormis, osobný fond, fotografie, pohľadnice, receptár, 20. storočie, 0,1 bm	<u>Štátny archív v Prešove, pobočka Svidník</u> Fraňo Gibala, osobný fond, 1935 – 1979, 0,12 bm
<u>Štátny archív v Bratislave, pobočka Trenčín</u>	
Zbierka pohľadníc, 1920 – 1940, 31 ks	
Ján Moško, osobný fond, 1939 – 2007, 0,05 bm	
Ladislav Jambor, osobný fond, 1831 – 1985, 0,18 bm	

Zdroj: Výročná správa štátnych archívov SR za rok 2011

Spracovala: Monika Péková, OA MV SR

V tomto čísle Fóra archivárov začíname postupne uverejňovať aj publikačnú činnosť pracovníkov štátnych archívov v predchádzajúcom roku. Ako prvé sú prezentované práce pracovníkov Slovenského národného archívu vydané tlačou.

Monografie

FIALOVÁ, I. – FUKASOVÁ, D. (ed.): *Kapitoly z dejín hospodárskeho vývinu Slovenska v medzivojnovom období (1918 – 1939)*. Kolektívna monografia. Bratislava: SNA, 2011, 374 s.

FUKASOVÁ, D.: „Pripomínam, že neide o aprílový vtíp! Gergelyi“ *Pracovné zápisky archivára z Humenného*. Bratislava: Slovenský národný archív, 2011, 107 s.

RAGAČ, R. – FIALOVÁ, I.: *Stopy hospodárskych aktivít Františka Štefana Lotrinského na cisárskom panstve Holí*. Skalica: Regionálna rozvojová agentúra, 2011, 120 s.

RAGAČ, R. – FIALOVÁ, I.: *Tereziánske delikatesy/Theresianische delikatessen*. Mesto Holíč, 2011, 142 s.

Štúdie

FUKASOVÁ, D.: Ústredné družstvo v Bratislave a jeho podiel na hospodárskej stabilizácii Slovenska po vzniku Československej republiky. In: *Kapitoly z dejín hospodárskeho vývinu Slovenska v medzivojnovom období (1918 – 1939)*. Kolektívna monografia. Bratislava: SNA, 2011, s. 266-286.

GAZDÍKOVÁ, A.: Vodohospodárskej úpravy krajiny v hospodárskych súvislostiach. In: *Kapitoly z dejín hospodárskeho vývinu Slovenska v medzivojnovom období (1918 – 1939)*. Kolektívna monografia. Bratislava: SNA, 2011, s. 138-146.

GERBOCOVÁ, T.: Hospodárske školstvo na Slovensku v rokoch 1918 – 1939. In: *Kapitoly z dejín hospodárskeho vývinu Slovenska v medzivojnovom období (1918 – 1939)*. Kolektívna monografia. Bratislava: SNA, 2011, s. 113-137.

HRUBÁ, L.: Činnosť Národohospodárskeho ústavu Slovenska a Podkarpatskej Rusi vo svetle archívnych dokumentov SNA. In: *Kapitoly z dejín hospodárskeho vývinu Slovenska v medzivojnovom období (1918 – 1939)*. Kolektívna monografia. Bratislava: SNA, 2011, s. 149-168.

MAGUROVÁ, K.: Krajinský úrad v Bratislave a živnostenské podnikanie v medzivojnovom období na Slovensku. In: *Kapitoly z dejín*

hospodárskeho vývinu Slovenska v medzivojnovom období (1918 – 1939). Kolektívna monografia. Bratislava: SNA, 2011, s. 101-112.

RAGAČ, R.: Akvizičná činnosť archívov v šate slobody. In: *Archívy po roku 1989 – Ví azstvá a prehry*. Zborník príspevkov zo XIV. archívnych dní v SR v Komárne. Zost. Júlia Ragačová. Bratislava: SSA, 2011, s. 32-37.

RAGAČ, R.: Zólyom város intézményeinek és polgárainak hétköznapija a 16. – 17. században. In: *Szabolcs-Szatmár-Beregi Levéltári évkönyv XIX*. Nyíregyháza, 2011, s. 221-228.

RAGAČ, R.: Krupinský štatút o predaji vína z roku 1490 ako prameň k počiatkom našich stredovekých miest. In: *Studia Historica Tyrnaviensia XIII*. Historia vestigia sequentes, Spolok Slovákov v Poľsku v spolupráci s FiF TU v Trnave, s. 179-187.

RAGAČ, R.: *Nové poznatky a etapizácia novovekých dejín hradu Gýmeš (Jelenec)*, rkp. 19 s; podkladový materiál k projektu obnovy hradu (Ing. arch. Martin Bóna).

TVRDOŇOVÁ, D.: Libera villa. K otázke sociálno-právnej klasifikácie sídel na Slovensku v stredoveku. In: *Studia Historica Tyrnaviensia XIII*. Historia vestigia sequentes, Spolok Slovákov v Poľsku v spolupráci s FiF TU v Trnave, s. 30-52.

TVRDOŇOVÁ, D.: Transformácie svojpomocného roľníckeho družstevníctva na Slovensku pred a po februári 1948. In: *Pamä národa*, roč. VII, 2011, č. 4, s. 18-30.

VRABCOVÁ, E.: Archívne fondy oddelenia nových fondov Slovenského národného archívu k dejinám hospodárstva na Slovensku v medzivojnovom období. In: *Kapitoly z dejín hospodárskeho vývinu Slovenska v medzivojnovom období (1918 – 1939)*. Kolektívna monografia. Bratislava: SNA, 2011, s. 11-30.

VRABCOVÁ, E.: Bratislavská burza v rokoch 1922-1952 (1953). In: *Kapitoly z dejín hospodárskeho vývinu Slovenska v medzivojnovom období (1918 – 1939)*. Kolektívna monografia. Bratislava: SNA, 2011, s. 219-238.

WOLFSHÖRNDL, V.: Archívna signatúra. In: *Slovenská archivistika*, ročník XLV, 2010, č. 2, s. 72-87.

ZBOROVJAN, M.: Príspevok jezuitov k vydávaniu diel cirkevných otcov na Trnavskej a Košickej univerzite do roku 1773. In: *Orientalia et occidentalia. Volumen 9* : Potvrdenie jezuitskej

košickej univerzity „Zlatou bulou“ Leopolda I. 350. výročie : Súbor štúdií. Ed. Milan Lach SJ, Šimon Marinčák. Trnava: Dobrá kniha, 2011, s. 108-123.

Články a správy

FIALOVÁ, I.: Historiae vestigia sequentes. In: *Informátor Archívu Pamiatkového úradu SR*, 2011, č. 44, s. 40-41.

FIALOVÁ, I.: Konferencia Historiae vestigia sequentes. In: *Fórum archivárov*, roč. XX, 2011, č. 2, s. 9-11.

FIALOVÁ, I.: Barokový úradník a jeho šľachtic. Tobiáš Anton Seeman, František Anton Špork a jeho dedičia v polovici 18. storočia. In: *Genealogicko-heraldický hlas*, 2011, č. 1 – 2, s. 78-80.

FIALOVÁ, I.: Korunovácie v Bratislave 1563-1830. In: *Informátor Archívu Pamiatkového úradu SR*, 2011, č. 45, s. 26.

FUKASOVÁ, D.: „Pripomínam že neide o aprílový vtíp! Gergelyi.“ Pracovné zápisky archivára z Humenného. Bratislava: SNA 2011, 107 s. In: *Slovenská archivistika*, roč. XLVI, 2011, č. 1 - 2, s. 132-133. (I. Fialová).

MAGUROVÁ, K.: Konferencia Pôdohospodárstvo v dejinách Slovenska. Tradície, inovácie a kultúrne dedičstvo. In: *Slovenská archivistika*, roč. XLVI, 2011, č. 1 – 2, s. 224-228.

MAKOVÁ, A. – MINÁRIKOVÁ, J. – SZABÓOVÁ, Z.: Comparison of fixing agents for the inks before application of aqueous neutralization-stabilization treatments on the paper support. In: *New Approaches to Book and Paper Conservation and Restoration*. Horn/Wien: Verlag Berger, 2011. p. 693.

MARUŠICOVÁ, B. – MAKOVÁ, A. – ZELENÝ, R.:

Obalové materiály vhodné na skladovanie fotografických materiálov. In: *Múzeum*, roč. LVII, 2011, č. 2, s. 18-21.

PANGALLO, D. – CHOVANOVÁ, K. – MAKOVÁ, A.: Identification of animal skin of historical parchments by polymerase chain reaction (PCR) – based methods. In: *Journal of Archeological Science*, 37 (2010), p. 1202-1206.

RAGAČ, R.: Úvodník – Pred archívnymi dňami. In: *Fórum archivárov*, roč. XX, 2011, č. 1, s. 1.

RAGAČ, R.: 14. konferencie archivárov České republiky. In: *Fórum archivárov*, roč. XX, 2011, č. 2, s. 8-9.

RAGAČ, R.: Rokovanie 25. zasadnutia Slovinskej archívnej spoločnosti v Ptuj. In: *Fórum archivárov*, roč. XX, 2011, č. 3 – 4, s. 18-19.

RAGAČ, R.: 36. rakúske archívne dni v Eisenstadte. In: *Fórum archivárov*, roč. XX, 2011, č. 3 – 4, s. 19.

RAGAČ, R.: Úvod k publikácii „Pripomínam že neide o aprílový vtíp! Gergelyi.“ Pracovné zápisky archivára z Humenného. Bratislava: SNA, 2011, 2 s.

RAGAČ, R.: Pár slov na úvod. In: *Archívy po roku 1989 – Ví azstvá a prehry*. Zborník príspevkov zo XIV. archívnych dní v SR v Komárne. Zost. Júlia Ragačová. Bratislava: SSA, 2011, s. 3-4.

TVRDOŇOVÁ, D.: Zväz roľníckych vzájomných pokladníc. In: *Biatec*, Odborný bankový časopis, roč. 19, 2011, č. 4, s. 23-25.

TVRDOŇOVÁ, D.: Ústredné družstvo pre hospodárstvo a obchod v Budapešti. In: *Biatec*, Odborný bankový časopis, roč. 19, 2011, č. 8, s. 20-23.

Zdroj: Výročná správa štátnych archívov SR za rok 2011

Spracovala: Monika Péková, OA MV SR

Vážení kolegovia — archivári špecializovaných verejných archívov!

Časopis *Fórum archivárov* má ambíciu informovať vo svojich nasledujúcich číslach aj o akvizičnej a publikačnej činnosti špecializovaných verejných archívov. Radi by sme Vás touto cestou požiadali o spoluprácu na príprave podkladov. Vaše stručné súpisy

akvizícií a edičných a publikačných výstupov za rok 2011 zasielajte na adresu redakcie *Fórum archivárov* (forum.archivarov@gmail.com). Veríme, že sa nám spoločným príspevom podarí aj touto cestou spropagovať Vašu prácu a úspechy!

Vedecká konferencia o Esterházyovcoch v maďarskom Veszpréme

Spolupráca archívov a archivárov môže mať veľa podôb. Poteší, ak sa na medzinárodnej scéne spolupráce objaví projekt, ktorý svojim záverom výrazným spôsobom prispeje k všeobecnému poznaniu a budovaniu regionálneho i nadregionálneho historického vedomia a zároveň vyzdvihne dôležitosť archívov ako aj širokospektrálnej odbornej spolupráce. Práve preto som sa rozhodol pre tento pomerne neskorý návrat do minulej jesene a informovať Vás o jednej konferencii. Štyri roky študovali archivárky Župného archívu vo Veszpréme (MR) pod vedením Hajnalky Márkusné Vörös rodový fond česnej línie Esterházyovcov v Slovenskom národnom archíve v Bratislave. K fondu zatiaľ neexistuje archívna pomôcka na úrovni inventáru, preto ich úsilím bolo vyhotoviť pomôcku, vzťahujúcu sa na pramene rodových majetkov na území dnešnej Veszprémskej župy. Súčasťou projektu bol aj výber predmetných prameňov a ich mikrofilmovanie, ktoré bolo vykonané na príslušnom pracovisku SNA. Mikrofilmy a spomínaná pomôcka je od vlaňajšieho roku prístupná pre návštevníkov spomínaného maďarského archívu. Ich sprístupnenie širokej bádateľskej verejnosti bolo sprevádzané dvojdnovou konferenciou 6. – 7. októbra 2011 pod názvom (v preklade) Najnovšie výsledky výskumu dejín česnej línie Esterházyovcov. Miestom konania bola konferenčná sála župného archívu, druhý deň konferencie sa konal priamo v obci Csesznek. Organizátori zaradili do programu 17 prednášok. Medzi prednášajúcimi sa našlo aj pomerne bohaté zastúpenie zo Slovenska, ktorí počas uvedených dvoch dní mali možnosť odovzdať svoje vedomosti poldruha stovke návštevníkov podujatia. Tu sa žiada poznamenať, že na stoličkách auditória sedeli aj starostovia viacerých obcí historicky patriacich do panstiev Esterházyovcov.

Úvodný referát patril riaditeľovi Slovenského národného archívu Radoslavovi Ragačovi, ktorý načrtol dejiny predmetného rodového fondu uloženého v bratislavskom archíve. K jeho prednáške patrilo aj krátke expozé na druhý deň, ktoré upriamilo pozornosť prítomných na najstaršiu pôvodnú pomôcku rodového archívu, elench vypracovaný v roku 1651. Archivárka Réka Jakab, ako jedna

z realizátoriek celého projektu, sa venovala najmä otázkam majetkových delieb hradného panstva Česnek v rokoch 1636 – 1747. Archívno-genézných otázok sa dotkla aj prednáška dvojice Balázs Zágorhidi Czigány – Gyula Benczik (Historické múzeum vo Vasvári – Župný archív vo Vasvári), ktorá spracovala majetkové akvizície Esterházyovcov vo vzťahu k majetkom rodu Darabos de Nadasd vo Vašskej stolici, a teda aj akvizície majetkových listín, ktoré sa týmto stali súčasťou rodového archívu. O majetkoch česnej línie rodu ležiacich na území dnešného Slovenska bola prednáška Gáboru Strešňáka z Mestského múzea v Senci, ktorý sa vo svojom vystúpení bližšie venoval majetkom v Galante a Rumanovej. Správa hradného panstva Česnek a jej hospodárenie v 18. storočí bola v pozornosti záujmu už spomínanej kolegyne Hajnalky Márkusné Vörös. Hospodárskej správe boli zasvätené aj nasledujúce dva referáty. Za usporiadateľov vystúpil István Boross, ktorý spracoval rôzne formy lesného hospodárstva prejavujúce sa na česneckom panstve v 18. storočí. Jeho kolega István Bődő zo Župného archívu v Székesfehérvári upriamil pozornosť na dejiny a správu esterházyovského panstva s centrálou v Sárosde. Prvý deň rokovania uzatvárala prednáška Veroniky Novákovej, riaditeľky Štátneho archívu v Bratislave, pobočky v Šali. Jej vystúpenie bolo akýmsi symbolickým premostením medzi prevažne dejinno-správnymi prednáškami prvého dňa a kultúrno-dejinnými zameraniami referátov nasledujúceho dňa konferencie. Zo svojich najnovších výskumov predstavila dva veľmi zaujímavé novodobé pramene, súpisy vykazujúce najmä umeleckohistorické informatívne hodnoty, týkajúce sa esterházyovských knižných a egyptologických zbierok v galantskom a tomášikovskom kaštieli. Druhý deň pokračovala konferencia v daždivom počasí pod zahmlenými ruinami česneckého hradu v miestnom obecnom dome. Dvojica z Maďarského národného múzea Csaba László a Miklós Rác dopodrobna predstavila stavebný vývoj nad obcou sa týčiaceho hradu. Veszprémska reštaurátorka historických malieb Éva Král sa spolu so svojim kolegom Istvánom Felhősom zamerala na otázky umeleckého mecenátu Esterházyovcov. Zohraná

dvojica pamiatkarov zo Slovenska Juraj Pekarovič (Mestský úrad v Galante) a Rastislav Petrovič (Krajský pamiatkový úrad v Trnave) zoznámila prítomných v nasledujúcom referáte s vybranými historickými stavbami juhozápadného Slovenska, ktoré priamo súvisia s činnosťou spracovaného rodu. Pohľad pamiatkarov na danú problematiku uzatvárala stavebno-historická prednáška Balázsa Bányaiho z múzea Szent István Király Múzeum v Székesfehérvári o esterházyovskom kaštieli v obci Sárosd. Poobedňajší záverečný panel patril spomienkam a osobným výpovediam či už pána Bálinta Batthyányho, pochádzajúceho z uvedeného rodu po praslici alebo pána Jenő Farkasa, syna posledného hospodárskeho správcu

esterházyovskeho veľkostatku so sídlom v obci Réde. Jeho osobná výpoveď bola hodnotná aj vďaka prezentovanému výberu z viac než tisícky autentických fotografií, ktoré zdedil po svojom otcovi.

Ako to počas trvania konferencie zaznelo z úst usporiadateľov, celá akcia bola iba začiatkom výskumov presahujúcich nielen regionálne, ale aj štátne hranice. Nepochybne v nich treba pokračovať a rozvíjať už existujúce kontakty a spoluprácu v takom otvorenom duchu, akom prebiehala spolupráca so Slovenským národným archívom v uplynulých štyroch rokoch. Nech je teda tomu tak!

Gábor Strešňák, Mestské múzeum v Senci

Auditórium druhého dňa konferencie v Cseszneku

Archívne teórie a prax

V termíne 14. november – 2. december 2011 sa v Paríži uskutočnila stáž s názvom Archívne teórie a prax (*Théories et pratiques archivistiques*). Bola súčasťou programu Súčasný svet (*Courants du Monde*), ktorý každoročne organizuje Dom svetových kultúr (*Maison des Cultures du Monde*). Na pôde tejto inštitúcie sa stretlo 112 účastníkov z 41 krajín. Okrem archívnej stáže sa uskutočnili aj stáže s témou financovania kultúry, kultúrnej politiky

a administratívy, audiovizuálnych zdrojov a knižníc, ako aj individuálne kultúrne pobyty zamerané na hudbu, film a kino, divadlo, výtvarné umenia a iné odvetvia kultúry.

Po úvodných dňoch spoločného programu prebiehala samotná archívna stáž od 16. novembra v priestoroch Národného archívu. Jej 13 stážistov pochádzalo z týchto krajín: Alžírsko, Kanada, Kapverdy, Cyprus, Pobrežie Slonoviny, Gabon, Mali, Niger, Rumunsko, Senegal, Slovensko

a Tunisko.

Program stáže bol členený na dva moduly. Prvý bol venovaný elektronickému archívnictvu, druhý digitalizácii a internetu. Okrem prednášok a praktických cvičení boli zabezpečené návštevy Francúzskej národnej knižnice, novej, zatiaľ nedostavanej budovy Národného archívu v Pierrefitte-sur-Seine, či departmentálneho archívu v meste Yvelines. Od 22. novembra do 25. novembra sa dejisko stáže presunulo na juh Francúzska, do Národného archívu zámoria (*Archives nationales d'outre-mer*) sídliaceho v meste Aix-en-Provence. Posledné dva dni archívnej stáže boli venované prezentáciám jednotlivých účastníkov. Počas stáže sa uskutočnili aj individuálne návštevy stážistov v archívnych inštitúciách podľa vlastného výberu.

Z odborného hľadiska považujem za najprínosnejšie uvedomenie si, že vzhľadom na teóriu v oboch oblastiach, ako v elektronickom archívnictve, tak aj v digitalizácii a využívaní internetu, za francúzskymi kolegami nezaostávame, v prevedení do praxe sú však, vzhľadom na ich finančné a personálne možnosti, ďaleko popredu. Počas stáže nám boli ukázané výlučne „zázraky“ francúzskeho archívnictva, od funkčných novostavieb, cez technicky vybavené bádateľne a depozitáre a veľkorysé expozičné priestory, až po množstvo školeného špecializovaného personálu. Napriek tomu, vhodne zvolenými individuálnymi návštevami v iných

archívnych inštitúciách sa dalo viac dotknúť francúzskej archívnej reality. Na ich základe bolo možné si uvedomiť, že malé špecializované archívy, ako archív inštitúcie Centre Georges Pompidou či archív Národného múzea, majú podobné, a niekedy aj väčšie, existenčné problémy (sídlo archívu v prenajatej budove, nevyhovujúci stav depozitárov a kancelárskych priestorov, nízky personálny stav a podobne), ako naše archívy. Vzhľadom na jednotlivých účastníkov stáže je potrebné byť pripravený na nevyvážený kolektív, ktorého drvivú časť tvoria archívári z afrických krajín, čo je v najväčšej miere spôsobené ústupom francúzštiny ako cudzieho jazyka v strednej Európe.

Archívnej stáže v tejto „trojtýždňovej“ podobe sa rozhodne oplatí zúčastniť. Nemyslím pritom len na jej dejisko, ktoré je atraktívne pre každého, kto sa zaujíma o históriu a kultúru či absolvované prednášky a exkurzie. Pre záujemcov odporúčam sledovať webovú stránku Francúzskeho inštitútu na Slovensku, prípadne sa o možnosti zúčastniť sa tejto, či inej podobnej stáže, informovať e-mailom u pracovníkov uvedenej inštitúcie. Termín na odovzdanie formulárov a absolvovanie pohovoru vo francúzskom jazyku bol v roku 2011 totiž už začiatkom apríla.

Katarína Bodnárová

Archív výtvarného umenia Slovenskej národnej galérie

Jeden deň vysokoškólakom

Tradícia vysokoškolského vzdelávania v oblasti dejín je na východnom Slovensku spojená s prešovským akademickým prostredím, na čo upozorňuje aj fakt, že prví potencionálni učitelia dejepisu zasadli do školských lavíc vtedajšej Pedagogickej fakulty so sídlom v Prešove už v roku 1952. V súčasnom jubilejnom roku 2012 si Inštitút histórie (IH) bude toto výročie slávnostne pripomínať na jeseň, no v rámci tohto sviatočného obdobia sa členovia inštitútu rozhodli usporiadať aj ďalšie veľmi milé podujatie, a to deň otvorených dverí na IH. Udalosť pod názvom Jeden deň vysokoškólakom sa konala dňa 26. januára 2012 a pozvanie na ňu prijalo viac ako 200

stredoškólakov z gymnázií v Poprade, Bardejove, Snine, Lipanoch, Sabinove, Košiciach a Prešove. Návšteva takého veľkého počtu študentov bola pre členov inštitútu milým prekvapením a aj organizačnou výzvou, ktorú sa však podarilo veľmi dobre zvládnuť.

Podujatie začalo o deviatej hodine a prebiehalo v dvoch prednáškových miestnostiach, pričom v jednej z nich privítala študentov riaditeľka IH Doc. PhDr. Ľubica Harbulová, CSc., v druhej miestnosti to bola jej zástupkyňa PhDr. Darina Vasilová, PhD. Po uvítaní oboznámili študentov s krátkou históriou mesta Prešov, s jeho každoročne

Doc. PhDr. Marián Vizdal, CSc. počas prednášky. Foto: Archív IH FFPU

konanými kultúrnymi akciami a voľno-časovými aktivitami či známymi historickými pamiatkami. Následne už uviedli krátku prezentáciu pracoviska, jej histórie, členov – mnohých významných slovenských historikov, štruktúru inštitútu delenú na 5 katedier, a tiež aj organizáciu súčasného vzdelávania s možnosťou dosiahnutia titulu v bakalárskom, magisterskom, doktorandskom stupni a rigoróznom pokračovaní. Prezentovaný bol aj profil všetkých štyroch hlavných študijných programov v 1. a 2. stupni – učiteľstva akademických predmetov dejepis v kombinácii, archívniectva a pomocných vied historických, histórie a dejín relígií a dvoch programov v 3. stupni – slovenské dejiny a všeobecné dejiny. Vyzdvihnutá bola aj zahraničná spolupráca s viacerými inštitútmi historických vied nielen na Slovensku, ale aj v strednej Európe a tiež zapojenie inštitútu a jeho členov pri riešení a realizácii projektov agentúr VEGA, KEGA a APVV, ako aj pri Prešovskej univerzite novozriadené Centrum excelentnosti socio-historického a kultúrohistorického výskumu, ktoré má pre nasledujúce roky zabezpečiť nadštandardné podmienky pre výskum v oblasti historických vied. V neposlednom rade pripomenuli študentom ich možnosti absolvovať časť ich štúdiá na zahraničných univerzitách v rámci programu

Erasmus, ale aj ďalších programov, ktoré v Prešove sprostredkúva najmä agentúra SAIA.

Po týchto prezentáciách nasledovala hlavná časť programu, a to možnosť vypočuť si 7 zaujímavých vybraných prednášok vysokoškolských pedagógov, pričom tematicky nasledovali v chronologickom poradí od obdobia praveku až po dejiny 20. storočia, resp. v opačnom chronologickom slede. Program totiž prebiehal paralelne v dvoch miestnostiach, pričom v jednej sa začínalo od obdobia praveku a v druhej opačne od 20. storočia, vďaka čomu si mohli študenti na oboch miestach vypočuť všetky prednášky.

O praveku východného Slovenska prednášal vedúci katedry najstarších dejín a dejín relígií, Doc. PhDr. Marián Vizdal, CSc. s príspevkom Záhady slovenského praveku. Stredoškólakom predstavil najmä unikátne objavy zo slovenských archeologických lokalít – nálezy a fragmenty keramiky veľmi rozšírenej bukovohorskej kultúry, ďalej najstaršieho stredoeurópskeho zlata z obdobia eneolitu nájdeného na území východného Slovenska či železnej čepele – najstaršieho známeho nálezu prítomnosti železa v Európe z lokality Gánovce. Jeho prednášku sprevádzala aj obrazová prezentácia, čím sa naši hostia zahĺbili viac do zákutí témy praveku.

Po praveku nasledovala téma zo staroveku, prednášajúcim bol prof. ThDr. Imrich Belejkanič, CSc., ktorý sa zameril na zvlášť rozporuplnú tému, ktorá rezonuje aj v súčasnej Európe v príspevku Islam a Európa. Tu predstavil dejiny islamského náboženstva, hlavné body islamského učenia ako aj ohniská súčasných náboženských konfliktov v Európe, kde jednou zo sporiacich stránok sú práve moslimskí veriaci.

Zo staroveku do stredoveku v Prešove preniesla študentov pútavá prednáška Mgr. Marcely Domenovej, PhD. s názvom Ako trestali a súdili v stredovekom Prešove. Vedúca Katedry archívnickva a pomocných vied historických priblížila v prednáške súdnu prax prvej a druhej inštancie, doložené delikty a systém trestov – mučenie, popravy a iné rôzne formy stredovekej tortúry v Prešove na základe zachovaných súdnych kníh a právnych zbierok Summa Legum Raimundi, Tavernikálnej právnej zbierky a Verböczyho zákonníka Opus tripartitum. Príklady na spôsoby vykonávania trestov boli študentom prezentované na dobových ilustráciách, čo študenti zvlášť ocenili.

Ranonovoveké dejiny Uhorska boli témou prednášky Mgr. Annamárie Kónyovej, PhD., ktorej názov znel V tieni osmanského polmesiaca. Prednášajúca študentom osvetlila významnú udalosť v uhorských a slovenských dejinách, bitku pri Moháči, jej priebeh a dôsledky pre celú uhorskú spoločnosť. Následne popísala aj výpravy osmanských vojsk do Uhorska v nasledujúcom období.

Druhý blok prednášok odštartovala prednáška zo svetových dejín vedúceho Katedry novovekých a najnovších všeobecných dejín, Doc. PhDr. Jána Mojdisa, CSc., s názvom Každodenný život Európana po priemyselnej revolúcii. J. Mojdis v krátkosti priblížil život bežného Európana po priemyselnej revolúcii, proces industrializácie a vznik veľkých miest v Európe ako ich poznáme dnes. Pre mladých študentov, zvlášť ženské publikum bolo určite zaujímavé dozvedieť sa niečo o im blízkej téme, napr. nových trendoch v spoločenskom odievaní po priemyselnej revolúcii, ktoré presahujú do súčasnosti a ovplyvnili aj

dnešné módne trendy, mužské publikum zaujal viac popis vzniku nových športov – najmä anglického futbalu.

Predposledná prednáška bola venovaná téme slovenského národného hnutia, ktorú prezentovala Doc. PhDr. Libuša Franková, CSc. v príspevku s názvom Čo vieme (a nevieme) o formovaní moderného slovenského národa v 19. storočí? V ňom poukázala a zamerala sa na dôležité aspekty formovania slovenského národného hnutia a jeho vplyvu na modernizáciu slovenského národa. Vedomosti študentov z tejto problematiky si aj preverila, čo vyvolalo úsmev na tvárach viacerých študentov. Mnohí študenti sa však v následnej diskusii nenechali zahanbiť.

Napokon vystúpil prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., ktorý poslucháčov oslovil témou Vznikla Československá republika 28. októbra 1918? V prednáške sa zameril na dve kľúčové otázky: Ktorý dátum môžeme skutočne považovať za vznik 1. ČSR a aká bola predstava o usporiadaní nového štátu. Prof. Švorc, ktorého prioritou výskumu sú práve dejiny ČSR, v nej poukázal na kľúčové momenty, ktoré sprevádzali vznik nového štátu. Tiež zdôraznil, že budúci historik sa nemôže stotožňovať iba s prijímaním známych faktov, ale musí podnecovať stále nové a nové riešenia a nápady pri prehĺbení historického výskumu, aj toho známeho, resp. už ukončeného.

Po odznení siedmich prednášok program ukončili Ľ. Harbuľová a D. Vasil'ová krátkym poďakovaním. Na záver možno skonštatovať, že celé podujatie sa vydarilo, sprevádzala ho tvorivá a uvoľnená atmosféra. Študenti odchádzali povzbudení, mnohí z nich ešte po ukončení zavítali aj na piate poschodie, kde sídli Inštitút histórie a obzreli si v pripravenej miestnosti publikačnú činnosť členov inštitútu. Veríme, že plánovaný druhý ročník podujatia na budúci rok bude mať rovnako vysokú účasť, ktorá prispeje nielen k širšiemu povedomiu o pracovisku, ale najmä propagácii významu štúdia dejín, či už učiteľského alebo neučiteľského zamerania.

Lukáš Rendek, Mariana Kosmačová,
Katedra archívnickva a PVH Inštitútu histórie FF PU
Prešov

Výuka archivnictví a pomocných věd historických – vývoj, úkoly a perspektivy

V Českých Budějovicích sa 14. – 16. marca 2012 uskutočnila konferencia Výuka archivnictví a pomocných věd historických – vývoj, úkoly a perspektivy. Zorganizovali ju v spolupráci Česká archivní společnost (ČAS) a Ústav archivnictva a pomocných věd historických (ďalej len „PVH“) Filozofickej fakulty miestnej Juhočeskej univerzity s finančnou podporou Višegrádskeho fondu. Za Spoločnosť slovenských archivárov a Slovenský národný archív sa rokovania zúčastnili predseda Radoslav Ragač a Marcela Domenová z Katedry archivnictva a PVH Inštitútu histórie Prešovskej univerzity v Prešove.

Rokovanie konferencie po slávnostnom otvorení zahájil prvý blok referátov venovaných výučbe archivnictva a PVH v Rakúsku: Thomas Winkelbauer (Universität Wien), Maďarsku: László Szögi a Tamás Körmendi (Eötvös Loránd Tudomány Egyetem Budapest /ELTE/) a Českej republike. Mikuláš Čtvrtník (Národní archiv) predstavil súčasnú výučbu vo frankofónnom krajinách a so zhrňujúcim referátom o českej situácii vystúpila predsedníčka ČAS-u Marie Ryantová (Juhočeská univerzita České Budějovice). V druhom bloku odzneli referáty Marie Bláhovej (Karlova univerzita Praha), ktorá predstavila históriu domáceho štúdia od vzniku Štátnej archivnej školy (1919) až po definíciu aktuálneho profilu štúdia, ktorého základom sú PVH, edičná práca a moderná diplomatika; Mareka Konstankiewicza (M. C-Skłodowska University Lublin) a Borbály Bak (ELTE Budapest) o situácii v ich krajinách. Večerný program tvorila pracovná večera.

Druhý deň konferencie bol venovaný výučbe archivnictva a PVH na českých a slovenských univerzitách s dôrazom na inovácie študijných programov. V prvom bloku vystúpili Ivana Ebelová (Karlova univerzita Praha), Věra Němečková (Univerzita Hradec Králové), Marie Macková (Univerzita Pardubice), Marie Ryantová, Jiřina Štouračová (Masarykova univerzita Brno). Každé z českých univerzitných pracovísk má svoje špecifiká. Spoločná je aplikácia boloňského procesu, snaha odlíšiť učebné programy a zapracovať do nich poznatky o spisovej službe a moderných informačných technológiách a tiež presahy do ďalších odborov chápané ako možnosť

zvýšiť záujem o štúdium. Vznikajú špecializácie na historické archívy alebo spisovú službu (Mgr. a Bc. štúdium). Veľkým problémom je v Čechách nedostatočná úroveň (nekvalita) prijímaných študentov. Archivári z praxe by si želali ešte dynamickejšie zmeny, špecializáciu a pružnosť, väčšiu prepojenosť s praxou a rast kvality. Absolventov nepovažujú za plnohodnotne pripravených na prax a citlivo vnímajú kvalitatívne rozdiely medzi univerzitami. Aktuálnu situáciu na Slovensku predstavil príspevok M. Domenovej, ktorá prezentovala výučbu archivnictva a PHV na prešovskej katedre (od školského roku 1991/1992). Predstavila stav prepojenia učebného procesu a praxe, venovala sa aj štatistikám a otázkam úspešnosti uplatnenia absolventov. Problémom je podľa nej tlak na kvalitu poslucháčov, ktorý znižuje ich množstvo oproti všeobecným tendenciám z finančných dôvodov čo najviac naplňať študijné odbory na univerzitách.

Druhý blok bol venovaný inováciám výučby archivnictva. Ludmila Sulitková (Univerzita Ústí nad Labem) predstavila reakciu na zmeny spôsobené elektronizáciou (nutnosť spolupráce s IT) a víziu akreditovať dva modely osobitne pre historické archívy a spisovú službu. Jana Opletová (Univerzita Palackého Olomouc) predstavila ojedinelú študentskú prax Katedry histórie zameranú na záchranu cirkevných archívov a knižníc, pri vzniku ktorej stála (1990). Prax je spojená s výjazdovými seminármi a dokonca bola podporená z Európskeho sociálneho fondu. Pavel Holub (Karlova univerzita Praha) predstavil program Edis – pomôcku na výučbu edičnej praxe. Prvý modul bol určený na editovanie listín. Program je dostupný na stránke po registrácii. Jan Bílek (Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové) predstavil modul štúdia archivnictva pre bohemistov, ktoré na Slovensku absentuje. Bakalárske štúdium je orientované na literárnu dokumentaristiku a čitateľskú teóriu, magisterské na literárne archivnictvo. Julia Dziwoki (Akademia pedagogiczna Katowicze) sa venovala vzdelávaniu cirkevných archivárov (od roku 1954). V roku 2004 vzniklo diaľkové dvojsemestrálne štúdium na Teologickej fakulte Sliezskej univerzity (diplomová práca). Ukončený bol zatiaľ jeden kurz.

Maciej Jasiński sa venoval archívnictvu pre najmenších. Vhodnou cieľovou skupinou sú podľa neho 7 – 8-roční žiaci a ich prirodzená detská zvedavosť. Navrhuje intenzívne používať názorné pomôcky. Izabela Gass (Archív Poľskej akadémie vied) predstavila stredné nadstavbové archívne vzdelávanie (archívny technik) v Poľsku. Denná forma zanikla pre nezáujem v roku 2011. Program pokračoval exkurziou do Českého Krumlova a večerou.

Tretí deň rokovania bol prvý blok venovaný vzťahu výučby a praxe. Rokovanie otvorila s príhovorom prof. Antonovová, ktorá predstavila výučbu PVH v Rusku a Ruskú spoločnosť historikov a archivárov (1990). Polemický príspevok Milana Vojáčka (Národní archiv) prežitie profesie archivára do budúcnosti podmienil širokým uchopením aktuálnych trendov (len zmena média, dokumenty zostávajú, records management) a reforme štúdia. Věra Smolová (Státní okresní archiv Příbram) zadefinovala nevyhnutnú výbavu absolventa v okresnom archíve. V malom kolektíve (priemerne 2 – 3 vysokoškolskí vzdelaní archivári) je potrebná prierezová orientácia v odbore, najmä latinská a nemecká paleografia a dobré znalosti PVH. Radoslav Ragač (SSA, SNA) predstavil študentské

praxe v Slovenskom národnom archíve od ich počiatku a zameril sa na nedávne premeny obsahu praxe. Za problém považuje celkovú úroveň a mieru motivácie študentov. Jan Kahuda a Tomáš Kalina (Národní archiv) predstavili nevšedné modelové situácie ako súčasť výučby archívnictva. Počas exkurzií sa prostredníctvom často šokujúcich situácií snažili zorientovať a vzdelávať študentov. Viktor Haraszti (Mestský archív Budapešť) sa venoval ďalšiemu vzdelávaniu archivárov.

Posledný blok bol podľa názvu venovaný premenám a perspektívam. Tomáš Dvořák (Archiv hlavního města Prahy) sa zamýšľal nad otázkou, prečo sa v Českej republike nevyučuje digitálne archívnictvo. Petr Grulich (Univerzita Hradec Králové) riešil problematiku miesta IT vo výučbe. Irmgard Becker (Archivschule Marburg) predstavila nástup digitálnych technológií do študijných programov. Karin Schwarz (Fachhochschule Potsdam) prezentovala výučbu archívnictva v tejto inštitúcii. Charles Juergens (University of Amsterdam) sa venoval reinventarizácii archívnictva pre potreby 21. storočia. Rokovanie bolo ukončené diskusiou.

Radoslav Ragač, Slovenský národný archív

Jasovskí premonštráti v premenách času

Premonštrátske Opátstvo sv. Jána Krstiteľa v Jasove pri príležitosti 210. výročia obnovenia činnosti Rádu premonštrátov v Jasove (1802 – 2012) usporiadalo 20. marca 2012 vedeckú konferenciu s názvom Jasovskí premonštráti v premenách času. Miestom rokovania sa stal kláštor Rádu premonštrátov v Jasove.

Konferenciu otvoril opát ThDr. Ambróz Štrbák, PhD. a následne slovo odovzdal otcovi ThLic. Konštantínovi Danielovi Bolešovi, ktorý celé podujatie konferoval.

Program – jednotlivé referáty boli rozdelené do troch blokov. Ako prvý vystúpil s referátom O dejinách premonštrátskeho opátstva v Jasove Dr. h. c. prof. PhDr. Richard Marsina, DrSc. Zameril sa na zhodnotenie stavu bádania a poznania problematiky posudzovaním doterajších prác v dvoch rovinách – zmienky o vzniku a činnosti Jasovského prepoštvá, ako

i hodnoverného miesta v Jasove v iných prehľadových prácach (Dejiny Jasova (1243 – 1552) V. Spilku, B. Varsík, T. K. Barta, štúdie uverejnené v Turule) a v súvislosti so špecifickými edíciami prameňov, katalógov, hodnotením diplomatickej produkcie (A. Oszwald, L. Kumorovitz, M. Vaňová-Bodnárová, záverečné diplomové a rigorózne práce obhájené na Trnavskej univerzite). Pozornosť venoval aj problematike začiatku diplomatickej činnosti, najstarším listinám z rokov 1255 a 1256, listine hodnoverného miesta Jasova z roku 1275. PhDr. Henrieta Žažová, PhD. sa v referáte Z dejín premonštrátov na Slovensku zamerala na založenie (zakladacie listiny), filiáciu, počiatky pôsobenia premonštrátov v Bíni (1273), Bzovíku (1135) a Šahách (1244) – spojené s rodom Hunt-Poznan, v Lelese (1214) založenom vacovským biskupom a Jasove (1255) spojeného s donáciami

panovníckeho rodu Arpádovcov a napokon aj problematickej otázke (ne)existencie premonštrátskeho prepoštstva v Nižnej Myšli. Svoje závery postavila nielen na základoch starších výskumov F. Uličného, A. Avenaria, novších výskumov T. Körmendiho a B. Romhány, no najmä na systematickom archívnom výskume. PhDr. Gabriel Szeghy sa v príspevku Najstaršia produkcia hodnoverného miesta Jasov v Archíve mesta Košice (AMK) zameril na problematiku z pohľadu diplomatiky. Ako medzník výskumu si stanovil rok 1440. Popri predstavení archívnych pomôcok AMK (Schwartzzenbach, Tabularium I.-III., Supplementum Halagianum) a evidovaniu celkovo 75 listín z Jasova oboznámil auditórium ich diplomatickým rozborom (tranzumpty, relácie, fasie). Najstaršia skúmaná listina pochádzala z roku 1326.

Druhý blok referátov otvoril PhDr. Ferdinand Uličný s témou Stredoveká písomná produkcia Hodnoverného miesta Jasov a Leles v archíve mesta Prešov, Sabinov a Bardejov. Ako medzník výskumu si stanovil rok 1450 a zameril sa na problematiku prehľadovo s náčrtom obsahového kontextu písomností. Vo fonde Magistrátu mesta Sabinova nezaevidoval žiadnu listinu z produkcie skúmaných hodnoverných miest. Vo fonde Magistrátu mesta Prešov zaevidoval 12 listín (Jasov – 11, Leles – 1) z rokov 1311 – 1439, z ktorých len 6 sa svojím obsahom vzťahovalo k územiu Šarišskej stolice. Vo fonde Magistrátu mesta Bardejov zaevidoval 9 listín (Jasov – 3, Leles – 6) z rokov 1376 – 1439, z ktorých len 5 sa svojím obsahom vzťahovalo k územiu Šarišskej stolice. Nasledujúci referát bol už zameraný na výtvarný a umelecko-historický pohľad Mgr. Mgr. Art. Barbary Balážovej, PhD., ktorá sa venovala problematike Andreas Sauberer a nástenné maľby jasovskej knižnice. V centre jej pozornosti bola postava maliara Johanna Lucasa Krackera pôsobiaceho od roku 1752 v Jasove, prevzatie nosného námetu z Nationalbibliothek vo Viedni a jeho aplikovaniu v prostredí jasovskej knižnice. Na tomto príklade predstavila aj jednotlivé zobrazené výjavy, chápanie fresiek 18. storočia, ich interpretáciu, resp. správne čítanie v celom historickom a náboženskom kontexte. Ing. Vladimír Sobota sa venoval téme História barokovej záhrady v Jasove. Vychádzal z archívneho-pamiatkového výskumu architektonických plánov z 18. storočia do začiatku 20. storočia. Vďaka nim možno

postupne rekonštruovať celý areál hospodárskych objektov Jasova, ich vývoj, ako aj podoby barokovej záhrady, keď bolo možné doložiť aj niekdajšiu existenciu včelína, kolkárne, stajní či skleníka. Následne PhDr. Zuzana Zvarová a Ing. Ľubor Suchý predstavili Výsledky architektonicko-historického výskumu kláštora premonštrátov v Jasove. Autori definovali obsah výskumu, ktorý bol realizovaný pred obnovou fasád kláštora s podporou Ministerstva kultúry SR. 1. etapa výstavby sa datuje do rokov 1745 – 1766, ďalšia do rokov 1792 – 1802 a napokon ostatné etapy spadajú do rokov 1895 – 1913. Z. Zvarová vyzdvihla niekoľko architektonických interiérových prvkov, Ľ. Suchý sa zameril hlavne na krov – napr. unikátny vešadlový krov. Výsledkom projektu bol i súpis a vyhodnotenie umeleckých prvkov a detailov.

Do tretieho bloku sa zaradili dva referáty. PhDr. Radoslav Ragač, PhD. predstavil aktivity v Slovenskom národnom archíve (SNA) v Bratislave, ktoré sa viazali na novonájdenu časť archívu Hodnoverného miesta Leleského konventu a jeho význam pre poznanie verejnonotárskej činnosti konventu na konci stredoveku. Fragmenty písomností zo 14. storočia až začiatku 16. storočia boli prostredníctvom otca Alberta Ivana Petrejeho poskytnuté SNA a prešli očistou. Časť sa zrekonštruovala hoci bola do značnej miery poškodená vlhkosťou, škodcami alebo aktívnou plesňou. Medzi písomnosťami sa našli aj makulatury, torzá účtovného materiálu súkromného archívu konventu v Lelese. Na konkrétnych obrazových ukážkach autor poukázal na niekoľko unikátnych fragmentov – zoznam, resp. register „homo capitularis,“ záznamy – doklady procesuálneho konania a vybavenia leleských premonštrátov. Pre pracovné povinnosti PhDr. Františka Žifčáka bol jeho príspevok prezentovaný Doc. Ivanom Chalupčekom. Autor sa venoval téme Zbierka máp a plánov v archívnom fonde Správa majetkov Jasovského prepoštstva. V ucelenom a veľmi podrobnom referáte autor predstavil majetky premonštrátov (obce, vinice, rehoľné domy), hospodársku správu, a teda aj hospodársku agendu prepoštstva. K problematike sa celkovo zachovalo 531 máp (banských, katastrálnych, mapy lesov zo Slovenska ako i z Maďarska) a plánov. Najstaršia mapa sa datuje do roku 1753. Archívny materiál prepoštstva sa v 50. rokoch 20. storočia dostal do košickej pobočky

Pôdohospodárskeho archívu (do roku 1956), časť sa následne dostala do SNA. Dnešný prezentovaný materiál – zbierka máp a plánov sa eviduje ako depozit v MV SR, Štátnom archíve v Levoči a je majetkom rehole.

Zaradenie jednotlivých referátov historikov, archivárov, umenovedcov či pamiatkarov, ale i chronologicko-tematické hľadisko ich radenia na konferencii do jednotlivých tematických blokov, možno hodnotiť kladne. Jednotlivé príspevky budú verejnosti sprístupnené v plánovanom zborníku v tlačenej podobe. Viaceré referáty boli obohatené o kvalitné prezentácie so zaujímavým obrazovým

materiálom, ktorý podopieral aktuálne výskumy jednotlivých autorov. Pozitívne možno zhodnotiť aj záverečnú diskusiu. Moderoval ju ThLic. Konštantín Daniel Boleš. Po oficiálnom ukončení konferencie opäť ThDr. Ambrózom Štrbákom PhD. sa pre účastníkov konferencie ako aj iných prípadných záujemcov realizovala exkurzia s odborným výkladom otca Alberta Ivana Petrejeho. Jasovskí premonštráti umožnili verejnosti vstup nielen do priestorov kláštora, ale sprístupnili aj kostol a priestory svojej historickej knižnice.

Marcela Domenová, Katedra archívniectva a PVH
Inštitútu histórie FF PU Prešov

Pôvodný archív Jasovského konventu. Foto: Kristína Markušová

Prezentácia publikačnej činnosti členov Inštitútu histórie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity za rok 2011

Neodmysliteľnou súčasťou činnosti akademických pracovísk je publikovanie výsledkov vedeckého výskumu a odbornej činnosti. Je potešujúce, že na Inštitúte histórie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity (IH FF PU) je každoročne poskytnutý priestor pre jeho členov prezentovať širšej verejnosti svoje vedecké aktivity a ich výstupy. Forma prezentácie nemá pritom ustálenú podobu, rozhoduje o nej organizačný výbor, ktorý v tomto roku tvorili členovia Katedry archívniectva a pomocných vied historických (KAaPVH) IH FF PU. Podujatie sa konalo dňa 27. marca 2012 na pôde FF PU v popoludňajších hodinách. Predmetom už tretieho ročníka prezentácie vybranej publikačnej a edičnej činnosti členov IH FF PU sa stali štyri monografie a päť zborníkov.

Prezentáciu otvárala a moderovala vedúca KAaPVH IH FF PU Mgr. Marcela Domenová, PhD. privítaním početných účastníkov z radov členov inštitútu, ako aj študentov odborov IH a v krátkosti predstavila publikačnú činnosť za minulý rok. Následne odovzdala slovo internej doktorandke Mgr. Mariane Kosmačovej, ktorá podrobnejšie oboznámila prítomných so zostavovateľskými prácami – zborníkmi vydanými v roku 2011, na ktorých sa zostavovateľsky ako aj autorsky podieľali členovia IH. Prezentované zborníky sa viazali dominantne na témy dejín kresťanstva, kresťanskej kultúry, ale aj dejín prešovského či východoslovenského školstva.

Kresťanská kultúra a jej miesto v dejinách východného Slovenska. Ed. Marcela Domenová. Prešov : Štátna vedecká knižnica v Prešove, 2011, 200 s. ISBN 978-80-85734-90-4.

Nekonferenčný recenzovaný zborník k dejinám kresťanskej kultúry východného Slovenska. Má interdisciplinárne zameranie – dejiny knižnej kultúry, náboženstva, jazykoveda, epigrafika, kampanológia, kunsthistoria. Obsahuje 12 štúdií a tiež rubriku recenzie/anotácie.

Kresťanstvo v dejinách Zemplína. Zborník z rovnomennej vedeckej konferencie konanej 17. – 18. septembra 2010 v Michalovciach Zost. Ján Adam – Martin Molnár – Matej Starják. Michalovce:

Zemplínske múzeum v Michalovciach, IH FF PU v Prešove, 2011, 372 s. ISBN 978-80-970812-0-1. Konferenčný recenzovaný zborník obsahujúci 23 štúdií tematicky zaradených do sekcií archeológie, histórie, jazykovedy a etnografie. Dôraz je kladený na vznik a vývoj jednotlivých kresťanských cirkví na Zemplíne ako aj popísanie vzťahov medzi nimi. *Leonard Stöckel a reformácia v strednej Európe.* Zost. Peter Kónya. Prešov : Biskupský úrad VD ECAV, Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2011, 262 s. ISBN 978-80-555-0315-8.

Konferenčný recenzovaný zborník venovaný životu a dielu Leonarda Stöckela. Zaradených je 27 štúdií rozdelených do 5 okruhov: osobnosť Leonarda Stöckela, dielo Leonarda Stöckela, reformácia v Uhorsku, reformácia v Bardejove a dejiny protestantského školstva.

Prešovské kolegiálne gymnázium v historickom kontexte rokov 1804 – 1918 (história, osobnosti, konfesijný, spoločenský a kultúrny aspekt) I., II. Prešov: Kollegiales Gymnasium im historischen Kontext der Jahre 1804 – 1918 (Geschichte, Persönlichkeiten, konfessioneller, gesellschaftlicher und kultureller Aspekt). Ed. Darina Vasil'ová. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010 – 2011. ISBN 978-80-7165-8. Dielo vydané v dvoch zväzkoch je výsledkom riešenia grantového projektu VEGA, pričom zborníky s plnými verziami štúdií a s bohatou fotografickou prílohou vyšli na CD-Rome. Abstrakty v slovenskom a nemeckom jazyku sú publikované v tlačou vydaných zborníkoch. Dielo je venované zmapovaniu dejinám prešovského kolegiálneho gymnázia a osobnostiam z radov pedagógov a študentstva, ktoré na ňom pôsobili.

Po tomto vstupe sa moderovania zhostil PhDr. Ferdinand Uličný a predstavil štyri monografické práce vydané v roku 2011, ako aj ich autorov. Tým bol následne ponúknutý priestor pre hlbšie predstavenie svojich diel, pričom si záujemcovia mali možnosť všetky prezentované publikácie aj prezrieť. Tematicky sú monografie venované dejinám kresťanských cirkví, dejinám prešovského školstva, dejinám slobodomurárskeho hnutia v Európe a problematike národnostných menšín v rokoch 1918 – 1945 na Slovensku.

JAVOR, Martin. *Svobodné zedná ství 18. století v eských zemích a v Uhrách*. Brno : Krasoumná jednota v Horoměřicích, 2011, 178 s. ISBN 978-80-904510-3-2.

Český preklad rovnomennej aktuálnej monografie Martina Javora mapujúcej dejiny slobodomurárskeho hnutia v strednej Európe – v Českých krajinách a Uhorsku. Autor na vedeckej úrovni spracúva v slovenskej historiografii málo rozšírenú tému pôsobenia tajnej spoločnosti v období novoveku.

KÓNYA, Peter a kol. *Konfesionalizácia na Slovensku v 16. – 18. storočí*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove, 2010, 232 s. ISBN 978-80-555-0288-5.

Monografia kolektívu autorov prevažne pôsobiacich na IH pod vedením odborníka na problematiku reformácie v strednej Európe Petra Kónyu. Spoluautormi sú Ján Adam, Imrich Belejkaníč, Monika Bizoňová, David Paul Daniel, Dienes Dénes, Annamária Kónyová a Eva Kowalská. V diele je rozobratá problematika procesu vyhraňovania učenia a programu jednotlivých konfesíí v období raného novoveku ako aj vplyv tohto procesu na teológiu, kultúru a spoločnosť na Slovensku.

PEKÁR, Martin a kol.: *Ethnic minorities in Slovakia in the years 1918 – 1945. A survey*. Prešov : Universum, 2011, 195 s. ISBN 978-80-555-0442-1.

V diele sú zmapované najdôležitejšie problémy národnostných menšín žijúcich na Slovensku v medzivojnovom období a počas existencie

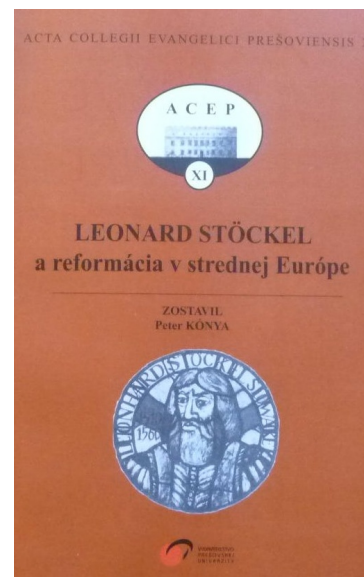
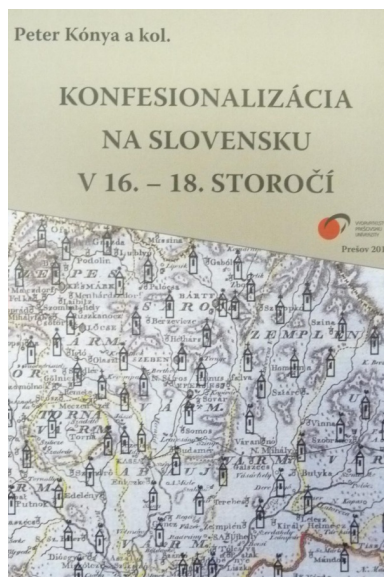
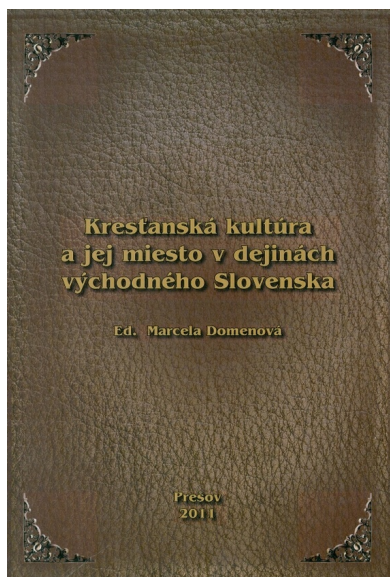
Slovenského štátu. Spoluautori Peter Borza, Ján Džujko, Soňa Gabzdilová, Marcela Gbúrová, Anna Jurová, Tomáš Koziak, Milan Olejník, Ondrej Podolec a Zuzana Tokárová na čele s Martinom Pekárom podávajú interdisciplinárny pohľad na národnostnú otázku, pričom anglický preklad slúži zároveň účelu predstaviť túto tému v zrozumiteľnej podobe odbornej verejnosti v západných krajinách.

VASILOVÁ, Darina – FRANKOVÁ, Libuša: *Z dejín prešovského kolegiálneho gymnázia (1804 – 1918)*. Prešov : UNIVERSUM-EU, 2011, 286 s. ISBN 978-80-555-0466-7.

Prešovské kolegiálne gymnázium je aktuálne ústrednou témou vedeckého výskumu Dariny Vasilovej a Libuši Frankovej, ktoré v diele sumarizujú obdobie najväčšieho rozkvetu existencie prešovského kolégia, keď na ňom pôsobili mnohé významné osobnosti slovenských a uhorských dejín.

Celé podujatie ako aj záverečná diskusia prebiehali v priateľskej a uvoľnenej atmosfére, čo zvlášť ocenili študenti. Na záver možno skonštatovať, že prezentácia publikačnej činnosti IH opäť splnila svoj hlavný cieľ – uviesť do pozornosti bohatú a tematicky rôznorodú publikačnú a zostavovateľskú činnosť členov IH FF PU v Prešove. Podujatie v podobnom duchu má IH FF PU v Prešove zorganizovať aj o rok.

Mariana Kosmačová, Katedra archívnictva a PVH Inštitútu histórie FF PU Prešov

Pozvanie na výstavu Archívu Univerzity Komenského k 420. výročiu narodenia J. A. Komenského a 150. výročiu narodenia významného komeniológa Jána Kvačalu

Pri príležitosti Dňa učiteľov sa dňa 28. marca 2012 na pôde Univerzity Komenského v Bratislave konala spomienková slávnosť 420. výročia narodenia filozofa, pedagóga, spisovateľa, vedca a „učiteľa národov“ Jána Amosa Komenského, ktorého meno nesie naša univerzita. Po nej sa uskutočnila v priestoroch pred Aulou UK vernisáž výstavy, ktorú pripravili v spolupráci s Akademickou knižnicou UK a Evanjelickou bohosloveckou fakultou UK pracovníci Archívu UK.

Osobnosť J. A. Komenského pozná azda každý. Veď kto v detstve nepočul, či už od rodičov alebo od učiteľov, jeho slávny výrok: „Opakovanie je matka múdrosti.“ Slávnosť v aule otvoril zbor Comenius Pedagogickej fakulty UK študentskou hymnou *Gaudeamus igitur*. Prorektor pre vedecko-výskumnú činnosť a doktorandské štúdium Dušan Meško privítal prítomných krátkym príhovorom, po ktorom sa ujal slova rektor UK Karol Mičieta. Vo svojom príhovore sa venoval patrónovi našej alma mater, jeho pedagogickému odkazu, hodnote jeho práce a vedomostí na poli vzdelávania. Pripomenul, že pri svojich zahraničných návštevách zisťuje, že pre mladšiu generáciu je aj v zahraničí meno Komenský už takmer neznáme. Príhovor uzavrel výzvou: „Je to naša historická zodpovednosť voči všetkým, ktorí prídu po nás – urobiť všetko pre to, aby prevládol humánny odkaz Jána Amosa Komenského.“

Nasledovala odborná prednáška profesora Jozefa Pšenáka o živote a diele Jána Amosa Komenského, ktorú kvôli jeho chorobe predniesla docentka Zita Baďuríková z Katedry pedagogiky Filozofickej fakulty UK. Podrobnejšie sme sa zoznámili so životnými osudmi, rozsiahlym dielom, teologickými náhľadmi a filozofiou J. A. Komenského, ktorý patril k najvýznamnejším vzdelancom svojej doby a našej histórie. Význam jeho učenia presahuje až do súčasnosti a je zaujímavý nielen pre pedagógov, ale aj pre historikov, teológov, jazykovedcov či filozofov (záujemcovia o informácie zo života a práce J. A. Komenského nájdú údaje aj na univerzitnej stránke <http://www.uniba.sk/index.php?id=3392>).

Slávnostnú atmosféru umocnil prednes z diel J. A. Komenského študentkami FiF UK

Annou Holečkovou (úryvok z X. kapitoly diela *Labyrint sveta a ráj srdce*) a Teréziou Benejovou (Ježíši, má sladká pamät a Ukolébavka). Podujatie v aule ukončil zbor Comenius piesňami Ivana Konečného, Ivana Hrušovského a Eugena Suchoňa.

V priestore pred aulou odovzdal slovo prorektor Meško riaditeľke Akademickej knižnice UK Daniele Gondovej a Márii Grófovej, pracovníčke Archívu UK, ktoré výstavou sprevádzali. Daniela Gondová oboznámila prítomných o knižných pokladoch nachádzajúcich sa v Akademickej knižnici UK. Išlo nielen o samotné knižne vydané práce J. A. Komenského, ale aj práce iných autorov, ktorí sa venovali jeho osobnosti a učeniu. V knižnom fonde sa nachádza viac ako 300 titulov prác samotného Komenského, najstaršia z roku 1657, z ktorých dve tretiny sa nachádzajú v knižnici FiF UK. Vystavili 55 najzaujímavejších kníh. V ďalšej časti výstavy priblížili archivári UK na kópiách dokumentov osobnosť prof. ThDr. PhDr. Jána Kvačalu, zakladateľa modernej komeniológie na Slovensku. Na základe nich sme sa snažili z fondov uložených v Archíve UK priblížiť nielen život a profesionálnu kariéru Jána Kvačalu, ale návštevníkovi ponúknuť aj pohľad na dokumenty osobného charakteru – korešpondenciu s rodičmi, rukopisy prednášok a odborných statí, korešpondenciu s európskymi vydavateľmi Komenského prác, ktoré sú uložené na Evanjelickej bohosloveckej fakulte UK v Bratislave, kde do svojej smrti v roku 1934 pôsobil. Výstavu sme doplnili o kópie dokumentov týkajúcich sa osláv jeho 70. narodenín, ktoré sa odrazili aj v dobovej dennej tlači, ako aj o korešpondenciu rektora UK, chargé d Affaires v Rige a Osvetového zväzu pre Slovensko týkajúcu sa organizácie pohrebu a panychídy tohto významného komeniológa svetového mena.

Tretia časť výstavy predstavuje pohľad Univerzity Komenského na Univerzitu Komenského – ako vníma samu seba a ako sa prezentuje navonok. Zo Zbierky medailí Archívu UK sme vystavili tie pamätné medaily vydané univerzitou a fakultami, ktoré na svojom averze alebo reverze nesú obraz J. A. Komenského. Ich

autormi boli Otakar Španiel, Ján Kulich, Viliam Schiffer, Stanislav Biroš, Andrej Peter a Patrik Kovačovský. Návštevník má možnosť vidieť 10 pamätných medailí a 2 plakety vydané Univerzitou Komenského a 7 pamätných medailí vyrazených Fakultou telesnej výchovy a športu UK, Matematicko-fyzikálnou fakultou UK, Jesseniovou lekárskou fakultou UK a Lekárskou fakultou UK. Ďalej vystavujeme aj nákresy Andreja Petra na spony uzatvárajúce taláre akademických hodnostárov, ktoré sa používali v rokoch 1958 –

1968. Okrem toho sme sa snažili prezentovať súčasnosť ukázkami špeciálnych papierov s logom univerzity používaných na diplomoch II. stupňa, imatrikulačných listoch, dodatkoch k diplomom a ponúknuť aj pohľad na vývoj hlavičkového papiera univerzity a jej znaku používaného od 60. rokov 20. storočia do súčasnosti, ako aj časť propagačného materiálu univerzity.

Tí, ktorí nestihli otvorenie výstavy, si ju môžu pozrieť do konca apríla, sú srdečne pozvaní a po dohode im radi urobíme odborný výklad.

Jana Očenášová, Archív Univerzity Komenského

BADA, Michal. *Život v Žiline v zrkadle jej mestskej knihy. Každodennos Žilinčanov na základe analýzy zápisov Žilinskej mestskej knihy na prelome stredoveku a raného novoveku*. Bratislava : Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2011, 138 s. ISBN 978-80-224-1182-0

Život v stredovekých i novovekých mestách, ktoré v našich dejinách zohrali mimoriadne významnú úlohu, nefascinuje len bádateľov – laikov, ale je predmetom výskumu viacerých profesionálnych historikov. Z pera Michala Bada, vedeckého pracovníka Historického ústavu SAV, sa k čitateľom dostáva kniha venovaná Žilinskej mestskej knihe, žilinskému magdeburskému právu i jeho vplyvu na každodennú realitu mestskej komunity v Žiline na prelome neskorého stredoveku a raného novoveku.

V úvode predkladanej monografie autor naznačil cieľ svojej práce – aspoň sčasti priblížiť súčasníkovi nielen hmotný a duchovný, ale aj hodnotový svet Žilinčanov vo vymedzenom období, keďže mestské právo významne vytváralo i budovalo identitu mešťana i celej mestskej komunity. V ôsmich kapitolách nás autor následne oboznámi s niektorými aspektmi bežných i nevšedných dní mešťanov žijúcich v Žiline v rokoch 1451 – 1561.

Prvá kapitola mapuje vznik magdeburského práva, jeho rozširovanie i príchod na Slovensko. V druhej kapitole rozoberá autor vznik mesta Žilina a samotného žilinského magdeburského práva. Tretia kapitola objasňuje pôvod Žilinskej mestskej knihy a štvrtá sa venuje správe mesta, jej predstaviteľom a fungovaniu mestskej samosprávy. Autor si všíma postavenie richtára či boženíkov v žilinskom mestskom práve, ale aj iné povolania, dôležité pre život mestskej society. Ďalšiu samostatnú kapitolu knihy predstavuje časť, v ktorej čiastočne spoznáme materiálny svet žilinských mešťanov. Analýza majetkových pokonaní a testamentov zapísaných v Žilinskej mestskej knihe nám poodhalí vybavenie domácností, hospodárstiev i nehnuteľností. Osobitnú časť tvoria kontakty a mobilita mestskej komunity v Žiline, pretože obchod a cestovanie boli významnou súčasťou jej života. V šiestej kapitole približujúcej trestné a dedičské právo máme možnosť zoznámiť sa s vnímaním mravnostných deliktov vtedajšieho človeka, pochopiť dôležitosť

cti, ale najmä majetkových prevodov pre život mešťanov. Uvedené potvrdzuje fakt, že väčšina zápisov v Žilinskej mestskej knihe súvisí s dedičskými a majetkovými prevodmi. Siedma kapitola pozýva čitateľa nahliadnuť do sveta žien, zamyslieť sa nad ich postavením v systéme žilinského magdeburského práva sa dozvedieť sa o previneniach, za ktoré mohli byť ženy potrestané. Autor však neopomína ani ich práva a povinnosti či majetkovoprávne možnosti, aké im žilinské mestské právo umožňovalo. V poslednej, ôsmej kapitole máme možnosť sledovať rodinné postavenie mešťanok neskorostredovekej a ranonovovekej Žiliny tak, ako sa odrážajú v zápisoch Žilinskej mestskej knihy.

Záver knihy tvorí krátke zhrnutie skúmanej problematiky doplnené o resumé v nemeckom a anglickom jazyku, ďalej o zoznam použitých prameňov a literatúry, menný i miestny register, ako aj o zoznam obrazových príloh.

Dôslednosť autorovej práce sa prejavila v citlivom používaní zápisov zo Žilinskej mestskej

knihy priamo v texte. Zároveň nás upozorňuje na prípadné chyby, ktoré vznikli nesprávnym prekladom pôvodného magdeburského práva. Pútavú analýzu Žilinskej mestskej knihy vhodne dopĺňajú informácie z viacerých edícií venovaných výskumu tejto najstaršej a najvýznamnejšej právnej pamiatky z územia Slovenska písanej v domacom

jazyku. Anotovaná publikácia určite zaujme nielen medievalistov či regionálnych historikov, ale pomôže aj laikom, ktorí chcú lepšie spoznať minulosť jedného z významných miest severozápadu Slovenska.

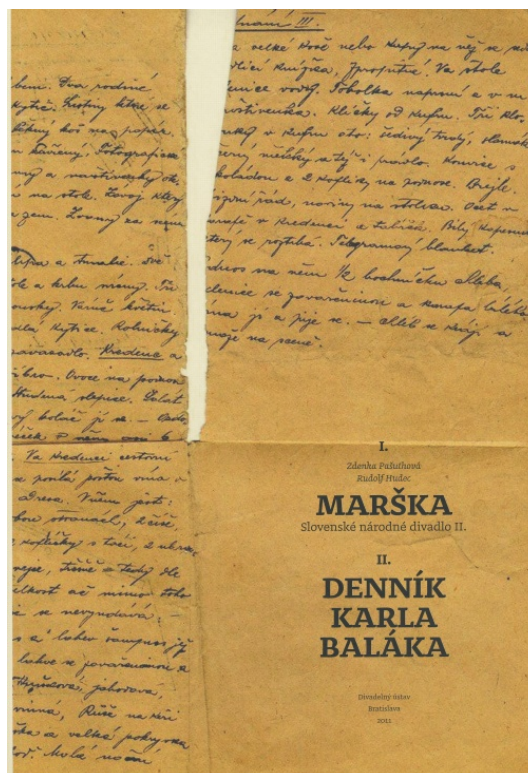
Mária Hešková, Štátny archív v Bytči

PAŠUTHOVÁ, Zdenka – HUDEC, Rudolf. Marška: Denník Karla Baláka. Bratislava : Divadelný ústav Bratislava, 2011, 271 s. ISBN 978-80-89369-32-4.

Koncom roka 2011 uzrela svetlo sveta publikácia z dielne Divadelného ústavu Bratislava, ktorá bola jedným z príspevkov k oslavám jubilea 50. výročia založenia tejto inštitúcie. Dvojica autorov, Zdenka Pašuthová a Rudolf Hudec, v nej predstavujú denník Karla Baláka, člena zájazdového súboru Slovenského národného divadla (SND) označovaného ako Marška, ktorý je uložený v archíve Divadelného ústavu v Bratislave. Na hodnotu tohto archívneho prameňa upozornil teatrológ a divadelný historik Ján Jaborík.

Publikácia je členená na dve základné časti. Prvá s názvom I. Marška (SND II.) prináša ucelený pohľad na históriu súboru pôsobiaceho ako zájazdová činohra v sezóne 1921/1922 mimo Bratislavy s cieľom propagovať činnosť SND. Jednotlivé kapitoly sa venujú vzniku Maršky, jej repertoáru, manažmentu a financovaniu, hodnotia jej činnosť a naplnenie jej cieľov. Prvá časť uzatvárajú faktografické kapitoly. Kapitola venovaná osobnostiam Maršky obsahuje životopisné profily všetkých členov Maršky, jej vedenia, umeleckého súboru aj pomocného personálu. Po nej nasleduje súpis premiér súboru a záver tvorí krátka kapitola popisujúca dve etapy putovania Maršky po Slovensku aj s ich grafickým znázornením. Celá prvá časť je opatrená bohatým poznámkovým aparátom.

Druhú časť publikácie tvorí samotná edícia denníka Karla Baláka. V jej úvode sa nachádza krátky životopis herca, spisovateľa a publicistu Karla Baláka, ktorý si denník viedol v období od 1. augusta 1921 do 28. júna 1922. Text denníka je transliterovaný v originálnom českom jazyku, celý archívny dokument je zároveň uverejnený aj obrazovou formou. V závere druhej časti sa čitateľ dočká dokonca aj redigovanej a jazykovo upravenej slovenskej verzie, ktorú umožnil

veľkorysý rozsah celej publikácie. Má slúžiť, podľa slov jej autorov, predovšetkým zahraničným záujemcom. Rovnako ako prvá, tak aj druhá časť je opatrená bohatým poznámkovým aparátom. V prípade transliterovaného textu poukazujú autori aj na gramatické odchýlky v texte, čo pôsobí pre čitateľa miestami rušivo.

Poslednú časť publikácie tvorí zoznam použitých prameňov a literatúry.

Kniha Zdenky Pašuthovej a Rudolfa Hudeca je uceleným dielom dokumentujúcim históriu zájazdovej činohry známej pod názvom Marška, v ktorej pôsobili osobnosti prvej profesionálnej hereckej generácie Janko Borodáč, Oľga Országhová-Borodáčová či Andrej Bagar. Edícia významného archívneho prameňa k jej dejinám, denníka jedného z jej členov Karla Baláka, uspokojí aj náročnejších čitateľov,

historikov a archívnych bádateľov. Je potešiteľné, že sa takouto formou propaguje aj jeden

zo špecializovaných verejných archívov, archív Divadelného ústavu.

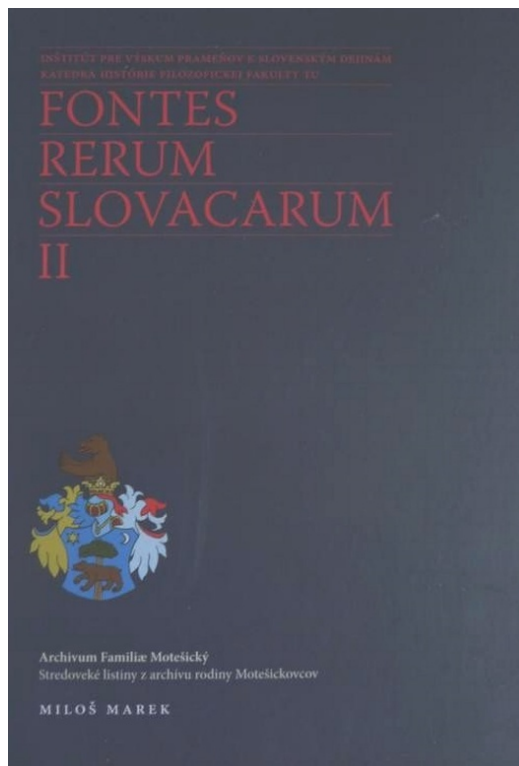
Katarína Bodnárová, Archív výtvarného umenia
Slovenskej národnej galérie

MAREK, Miloš. *Fontes rerum Slovacarum II. Archivum Familiae Motešický. Stredoveké listiny z archívu rodiny Motešickovcov. Vydal Spolok Slovákov v Poľsku a Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, Krakov – Trnava 2010, 470 s. ISBN 978-83-7490-360-8 a ISBN 978-80-8082-419-8.*

V rámci edície *Fontes rerum Slovacarum* vyšla ako jej druhý zväzok anotovaná kniha, ktorá vznikla na základe riešenia grantového projektu VEGA Ministerstva školstva SR pod názvom Rodové archívy slovenskej šľachty.

V úvode sa autor zamyslel nad vydávaním listín a systematickým sprístupňovaním originálnych prameňov vo forme edícií v slovenskej historiografii od polovice 19. storočia až do súčasnosti. Práve rodové archívy poskytujú množstvo informácií k lepšiemu poznaniu histórie geografického priestoru, v ktorom jednotlivé rody žili, pre poznanie vývinu osídlenia i života šľachty vo všeobecnosti. Prvá časť nazvaná Listiny z archívu rodu Motešickovcov v zbierke stredovekých listín Maďarského krajinského archívu v Budapešti približuje stredoveké listiny tohto rodu, z ktorých bol dosiaľ v listinných edíciách publikovaný len minimálny počet. Z celkového počtu tu edovaných listín (351) z rokov 1235 – 1525 bolo dosiaľ 304 nepublikovaných.

Druhá časť hovorí o stredovekých dejinách a pôvode rodu Motešickovcov. Sú vetvou Diviackovcov, ktorých majetky sa rozkladali v údolí Nitrice i v povodí horného toku Nity. Začiatkom 14. storočia sa táto vetva Diviackovcov usadila v Motešiciach, jednom z najstarších majetkov Diviackovcov. Dočítame sa tu o rozrode rodu i majetkových delbách. Nasledujú genealogické tabuľky, mapa majetkov rodín Motešickovcov, Korlátokovcov a Baračkajovcov, ktorí sa spomínajú v stredovekých listinách z archívu rodiny Motešickovcov, ďalej literatúra a edície prameňov.

Vlastnú edíciu tvorí 351 listín zoradených chronologicky. Po poradovom čísle nasleduje dátum a miesto vydania, stručný regist v slovenčine, ďalej údaje o forme zachovania listiny, samotný text edovanej listiny a napokon vecné i textové poznámky vydavateľa. Za edovanými listinami nasleduje zoznam latinských registov. Záver edície tvorí menný a miestny register, šesťstranová obrazová príloha a krátke resumé v latinčine.

Mária Grófová, Archív Univerzity Komenského

Spomienka na Annu Hrankovú

Bol adventný čas, tesne pred Vianocami. Pripravovali sme sa na narodenie, ale prišla smrť. Krutú správu, že naša Hanka neprežila následky dopravnej nehody sme sa dozvedeli 20. decembra 2011 podvečer. Smútok, bolesť, pohreb deň pre Štedrým dňom – Vianoce akoby znásobovali tie strašné pocity...

Je naozaj smutné, keď sa musíte navždy náhle rozlúčiť s človekom, ktorého ste poznali viac ako 30 rokov. Hanka Hranková (Hanulíková) sa narodila 19. februára 1957 v Žiline a celý život prežila v obci Kolárovice. Tu navštevovala aj základnú školu. V štúdiu pokračovala na gymnáziu v Bytči. Ako čerstvá maturantka nastúpila v roku 1975 do Štátneho archívu v Bytči. Už vtedy sa prejavila ako šikovné, komunikatívne stvorenie. O tri roky neskôr začala študovať popri zamestnaní na Strednej knihovníckej škole v Bratislave. To už bola vydatá a musela sklbiť prácu, rodinu a štúdium. Často na tieto roky spomínala – na svoje zážitky, ako prvýkrát cestovala po Bratislave, najmä na svoje nočné cesty električkou s tehotenským bruškom (vychovala spolu s manželom tri deti), na maturitu... Po absolvovaní sa z nej stala plnohodnotná archivárka, ktorá sa venovala najmä sprístupňovaniu novodobých fondov orgánov štátnej správy. Vždy však ochotne zastúpila kolegyňu v študovni, knižnici, pri xeroxovaní archívnych dokumentov a pod. Dlhé roky bola aj

našou odborovou dôverníčkou.

Kto ju poznal, vie, že to bol optimistický, veselý človek, ktorého bolo všade plno. Jej hlas a smiech sa rozliehal doslova v celom archíve. A preto bolo hrozné to ticho, keď neprišla... a nepríde. Odišla, ale s nami zostáva stále, akoby sme ju počuli, videli. Veríme, že jej smiech sa rozlieha „tam hore“, odkiaľ nás sleduje a komentuje, ako to vedela, keď bola medzi nami. Česť jej pamiatke!

Jana Kurucárová, Štátny archív v Bytči

**K nedožitému výročiu Andreja Lukáča
(* 2. mája 1931 Kuková, † 5. decembra 1987 Košice)**

Minulý rok sme si pripomenuli nedožitú 80. výročie narodenia významného pracovníka a riaditeľa Štátneho archívu v Prešove PhDr. Andreja Lukáča, CSc. Po absolvovaní meštianskej školy a gymnázia v Prešove študoval v Prahe, kde v roku 1957 úspešne ukončil štúdium histórie na Filozoficko-historickej fakulte Karlovej univerzity. V nasledujúcom roku nastúpil do Štátneho archívu v Prešove ako odborný archivár, od roku 1961 bol vedúcim Štátneho archívu v Košiciach, pobočky v Prešove až do roku 1969. Vtedy bol vymenovaný za riaditeľa Štátneho oblastného archívu v Prešove. V tejto funkcii pôsobil až do svojej smrti v roku 1987.

Publikoval štúdie k východoslovenskému roľníckemu povstaniu z roku 1831 a k postaveniu poddaných v 1. polovici 19. storočia. Obdobie novoveku spracoval ako spoluautor

v monografiách miest Dejiny Rožňavy (1978) či Dejiny Trebišova (1982). Sprístupnil časť fondu Šarišská župa (administratívne a daňové písomnosti) 1561 – 1789 a roztriedil, usporiadal i inventarizoval ďalšie fondy. V roku 1970 vykonal rigoróznú skúšku a o 11 rokov neskôr získal vedeckú hodnosť kandidáta vied. Bol členom redakčnej rady vlastivedného zborníka Nové obzory, predsedom Východoslovenskej pobočky Slovenskej historickej spoločnosti a dlhoročným predsedom Slovenského esperantského zväzu. Externe pôsobil na Filozofickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika.

Ocenením jeho práce bolo čestné uznanie Ministerstva vnútra SSR z roku 1975, Križkova medaila z roku 1979 a rezortné vyznamenanie Vzorný pracovník Ministerstva vnútra SSR z roku 1981.

Miloslava Bodnárová, Štátny archív v Prešove

A. Lukáč v Levoči na výstave Majstra Pavla z Levoče v roku 1967 (tretí zľava). Za ním Dr. Ružička, bývalý riaditeľ ŠOBA Košice, vpravo p. Péchy z Levoče a ďalší pracovníci archívov – p. Benkovská, Trstiansky, Bidovský, Petříková a i.

Naši jubilanti

Úroda jubilantov v roku 2012 je neobyčajne bohatá, pretože v tomto roku oslávia, prípadne už oslávili svoje „okružliny“ kolegovia patriaci k tým početnejším ročníkom archivárov. Nie všetci sú členmi Spoločnosti slovenských archivárov a niektorí si už užívajú aj zaslúženého oddychu. Chceme však všetkým, o ktorých sa nám tento dôležitý osobný údaj podarilo zistiť, ale rovnako aj tým, ktorí z nejakej príčiny našej pozornosti unikli, zablahoželať a zaželať veľa zdravia, šťastia a rodinnej pohody.

V 1. štvrťroku blahoželáme týmto kolegom:

Mgr. Alžbeta Sedliaková (20. 1. 1952)

Mgr. Terézia Kaššayová (1. 2. 1942)

Anna Šturmanová (21. 2. 1952)

Peter Magura (1. 3. 1952)

Eva Oškrobaná (4. 3. 1952)

Mária Kardošová (13. 3. 1942)

František Hajduch (10. 4. 1962)

PhDr. Ján Žilák, CSc.

Archivár a historik Ján Žilák sa narodil 13. januára 1952 v Českom Brezove. Štúdium archivníctva a pomocných vied historických na Univerzite Komenského v Bratislave ukončil v roku 1976 a v tomto roku nastúpil ako archivár do Štátneho ústredného banského archívu v Banskej Štiavnici, kde pracoval do roku 1988. Jeho ďalším pôsobiskom sa stal Štátny oblastný archív v Banskej Bystrici a v rokoch 1988 – 1990 bol aj jeho riaditeľom. Od 1. januára 2008 pracuje na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici ako vedeckovýskumný pracovník Centra vedy a výskumu a súčasne je aj garantom výučby archivníctva na Fakulte humanitných vied UMB.

Janko Žilák je medzi archivármi známy predovšetkým ako nadšený genealóg a numizmatik, venuje sa aj heraldike, sfaleristike a paleografii. Bohatá publikačná činnosť prezentuje aj jeho hlboký vzťah k rodnému regiónu. Je autorom viacerých monografií, množstva štúdií

a príspevkov do rôznych zborníkov a časopisov (Obzor Gemera – Malohontu, Zborník Slovenského banského múzea, Stredné Slovensko, Gemer – Malohont a i.). V súčasnosti pracuje na rozsiahlej monografii o dejinách sklárskej výroby na Strednom Slovensku.

Ako jubilant sám o sebe hovorí, patrí k tým šťastlivcom, ktorý po celý svoj doterajší život robil a stále robí to, čo ho vnútorne uspokojuje, bavilo a dodnes baví a neunavuje. S radosťou odovzdáva svoje poznatky nielen študentom, ale každému, kto má záujem o históriu.

Do ďalšieho života želáme veľa zdravia, aby jeho nadšenie neutíchalo, aby sa mu podarilo splniť aj predsavzatie napísať monografiu rodnej obce a tak zvršiť mnohoročné bádanie a zhromažďovanie písomných podkladov do konečnej podoby.

Olga Kvasnicová, Štátny archív v Nitre, pobočka Topoľčany

Mgr. Gabriela Šeregiová

Jubilantka Gabriela Šeregiová sa narodila 28. februára 1952 v Bratislave. Tu absolvovala aj nadstavbové štúdium archivníctva na Strednej knihovníckej škole v roku 1972. Následne jej kroky viedli

na oddelenie dokumentácie a propagácie Mestskej správy pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody v Bratislave. Pôsobila tu až do roku 1980 a jej hlavnou úlohou bolo vybudovať oddelenie dokumentácie. Okrem

archívnych zbierok a odbornej knižnice mala na starosti aj vedenie a dopĺňanie štátneho zoznamu hnutelných kultúrnych pamiatok, konkrétne malej architektúry. Popritom v rokoch 1973 – 1979 externe študovala archívniectvo na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave.

Po materskej dovolenke v roku 1994 nastúpila do Krajanského múzea v Bratislave. Tu spracovávala a inventarizovala spolkové fondy zahraničných Slovákov. Od roku 1995 až do dnešných dní pracuje v Slovenskej záručnej a rozvojovej banke, a. s. Vo funkcii archivára bolo jej úlohou zaviesť pravidlá do správy registratúry a vybudovať

neexistujúce registratúrne stredisko a archív. Od roku 2005 sa podieľala na prípravných prácach na výbere a vytvorení cieľového konceptu modulu automatizovaného systému správy dokumentov – Records management v SAP/DMS v novom bankovom informačnom systéme. Tento bol v roku 2009 sprevádzkovaný a Gabriela Šeregiová zastáva pozíciu vecného administrátora – metodického správcu. Od počiatku je jej funkcia kumulovaná. Zastáva aj post knihovníka, vybudovala odbornú knižnicu, online katalóg, dodávateľsky zabezpečuje aj jazykové služby a participuje na aktuálnych úlohách odboru prevádzkových služieb.

Oľga Kvasnicová, Štátny archív v Nitre, pobočka Topoľčany

PhDr. Anna Buzinkayová, rod. Marsinová

Anna Buzinkayová sa narodila 7. marca 1952 v Bratislave, v rodine, ktorej prostredie jej priamo predurčilo životnú dráhu. Matka pôsobila ako stredoškolská profesorka dejepisu a otec, historik a archivár profesor Richard Marsina, je známy každému, kto sa k nášmu odboru čo len trochu priblížil.

Stredoškolské štúdium na Strednej všeobecno-vzdelávacej škole Ivana Horvátha v Bratislave ukončila v roku 1970. Predstava budúcnosti maturantky Anny bola spojená so štúdiom dejín umenia na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kam ju, napriek úspešne zloženým prijímacím skúškam, pre nedostatok miesta neprijali. Rozhodla sa pre nadstavbové štúdium archívniectva na Strednej knihovníckej škole v Bratislave, ktoré ukončila maturitnou skúškou v roku 1972. Z „nadstavby“ viedli jej kroky na štúdium archívniectva na FiF UK, ktoré ukončila v roku 1977. V tomto roku spojila svoju životnú cestu s Ing. Rudolfom Buzinkayom, CSc. a v roku 1978 sa jej narodil syn Richard.

Prvým zamestnaním bolo oddelenie feudalizmu Slovenského národného archívu (vtedy Štátny ústredný archív). V roku 1982 absolvovala Medzinárodnú archívnu stáž v Paríži a vzápätí, po úspešnom zvládnutí

rigoróznej skúšky, získala titul PhDr. Pôsobenie v ŠSÚA ukončila 1. decembra 1986 a do 31. decembra 1987 pracovala v Slovenskom výbore Odborového zväzu pracovníkov textilného, odevného a kožiarskeho priemyslu, od 1. januára 1987 do 30. novembra 1988 bola zamestnankyňou Univerzitnej knižnice v Bratislave. Od 1. decembra 1987 je jej pracoviskom stal Archív (hlavného) mesta (SR) Bratislavy, ktorý od 11. augusta 1998 vedie ako jeho riaditeľka.

Počas pracovnej „kariéry“ jubilantky prešlo jej rukami množstvo archívnych dokumentov a fondov, ktoré spracovala a sprístupnila. V ŠSÚA sa venovala spracovávaniu archívneho fondu Pezinská vetva rodu Pálfi, pripravovala podklady do edície urbárov, v AMB spracovávala účtovné (komorné) knihy mesta Bratislavy (15. – 16. storočie) z hľadiska cezhraničných vzťahov s okolitými regiónmi, mestami, obcami za účelom vytvorenia katalógu a katalogizovala magistrátne protokoly (zápisnice zo zasadnutí mestskej rady v 16. – 17. storočí).

Celých 15 rokov (1991 – 2006) bola Anna Buzinkayová členkou výboru a tajomníčkou Spoločnosti slovenských archivárov. V jej mene sa zúčastnila viacerých zahraničných podujatí najmä v nemecky hovoriacich krajinách a v Čechách.

Ako riaditeľka i ako archivárka nepatrí k archivárom, ktorí by mali „na ružiacich ustlané“. Od vystaňovania archívu zo Starej radnice v Bratislave prežila so svojim kolektívom všetko to, čo každého archivára desí v najhorších

predstavách. Istý čas celý kolektív držala pri živote nádej na výstavbu novej účelovej budovy. Tá však, „vdďaka“ prístupu (už niekoľkých vlád, pomaly celkom vyhasla.

Oľga Kvasnicová, Štátny archív v Nitre, pobočka Topoľčany

Mgr. Libuša Hrubá

Rady archivárov, ktorí dosiahli 60 rokov svojho života aktívnou činnosťou v službách Slovenského národného archívu, tento rok posilnila aj Libuška Hrubá. Narodila sa 27. marca 1952 v Bratislave.

Vzťah k histórii sa u nej prejavil už na základnej škole a je len prirodzené, že po skončení Strednej všeobecno-vzdelávacej školy Ivana Horvátha v Bratislave v roku 1970 chcela pokračovať vo vysokoškolskom štúdiu pedagogického smeru histórie a geografie na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského, ktoré však v tom období na fakulte neotvorili. Keďže nemala ďalšiu alternatívu, či predstavu o inej profesijnej ceste, nastúpila do svojho prvého zamestnania na Ministerstve národnej obrany. Začala pracovať ako administratívna pracovníčka v spisovni špeciálnej Komisie pre vydávanie osvedčení podľa zákona č. 255/1946 Zb. z. a n. Svojím spôsobom tak zostala v kontakte s históriou a to konkrétne s protifašistickým odbojom na Slovensku počas II. svetovej vojny. Práca v komisii ju utvrdila v tom, že sa chce naďalej venovať histórii, a preto sa rozhodla pre štúdium archívnictva na Filozofickej fakulte. Štúdium absolvovala externe popri zamestnaní a ukončila ho v roku 1984.

Pred príchodom do Slovenského

národného archívu v roku 1987 pracovala v Historickom ústave Slovenskej akadémie vied. V SNA začala pracovať pod vedením Elemíra Rákoša, ktorý mal pozitívny vplyv na jej ďalší odborný rast. Sprístupňovala rozsiahle archívne fondy Povereníctva spotrebného priemyslu a Povereníctva ľahkého priemyslu, archívnu pomôckou sprístupnila fondové oddelenia Kolégium povereníka Povereníctva spotrebného priemyslu 1956 – 1960 a Kolégium povereníka Povereníctva ľahkého priemyslu, 1951 – 1956. V súčasnosti sa podieľa na sprístupňovaní rozsiahleho archívneho fondu Krajský úrad v Bratislave, 1928 – 1940. Formou archívnej pomôcky sprístupnila fondovú časť Kancelária krajského prezidenta v Košiciach, 1936 – 1938 ako aj viaceré menšie fondy.

Aktívne sa zúčastňuje odborných konferencií, ktoré organizuje Slovenský národný archív. Jej príspevky Agenda kultúry, školstva a cirkevných záležitostí v písomnostiach 6. oddelenia Krajského úradu a Činnosť Národohospodárskeho ústavu Slovenska a Podkarpatskej Rusi vo svetle archívnych dokumentov boli publikované aj v zborníkoch vydaných Slovenským národným archívom.

Za pracovné výsledky jej bola pri príležitosti päťdesiatin udelená Križkova medaila.

Eva Vrabcová, Slovenský národný archív

Mgr. Mária Kačkovičová, rod. Lamačková

Mária Kačkovičová oslávi svoje životné jubileum 1. apríla. Narodila sa v roku 1952 v Bratislave, tu absolvovala aj všetky stupne svojho vzdelania – v roku 1970 maturovala na strednej všeobecno-vzdelávacej škole, ďalšie 2 roky navštevovala nadstavbové štúdium archívnictva na Strednej knihovníckej škole v

Bratislave a v rokoch 1972 – 1978 absolvovala externé štúdium archívnictva na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského.

Po promócií začala pracovať v Slovenskom národnom archíve. Začala ako archivárka, neskôr odborná archivárka a napokon, v rokoch 1982 – 1994, pracovala

vo funkcii vedúcej oddelenia predarchívnej starostlivosti. Roky strávené pod boku jedného z najväčších slovenských archivárov Elemíra Rákoša boli dôležitým stupňom na ceste k zvládnutiu profesie archivára a predarchivára v jednej osobe. Od roku 1995 pracuje v archíve Národnej banky Slovenska, najskôr vo funkcii hlavný archivár a od roku 2011 v kumulovanej funkcii ako vedúca oddelenia správy archívu a centrálnej knižnice.

Počas svojej praxe v Slovenskom národnom archíve sa podieľala na sprístupňovaní významného fondu Povereníctva pôdohospodárstva a pozemkovej reformy a spolupracovala na triedení, usporiadaní a inventarizácii ďalších archívnych fondov. Neskôr sa na úseku predarchívnej starostlivosti zameriavala na kontrolnú činnosť v ústredných orgánoch štátnej správy v tejto oblasti.

Svoje skúsenosti a poznatky z oblasti predarchívnej starostlivosti publikovala viackrát v Slovenskej archivistike a v publikačnej

činnosti nezaostáva ani na súčasnom pracovisku. Venuje sa najmä oblasti histórie bankovníctva, spracovala a publikovala články o histórii zaniknutých bankových inštitúcií a životopisy bankových úradníkov najmä v časopise Biatec. V Historickom zborníku publikovala Mária Kačkovičová štúdiu o menovej reforme v ČSR v roku 1919 a o menových reformách v 20. storočí štúdiu v zborníku z konferencie Ľudia, peniaze, banky.

Naša jubilatka mala a má aj množstvo ďalších aktivít. Bola členkou Skartačnej komisie pri MV SR, členkou Ohodnocovacej komisie pri Mestskom múzeu v Bratislave, je dlhoročnou členkou výboru Spoločnosti slovenských archivárov, v ktorom niekoľko volebných období vykonávala funkciu hospodárky a je predsedníčkou Ohodnocovacej komisie NBS. Jej práca bola ocenená Križkovou medailou a ocenená bola aj Spoločnosťou slovenských archivárov.

Oľga Kvasnicová, Štátny archív v Nitre, pobočka Topoľčany

Keď raz budem archivárkou...

(K životnému jubileu

Doc. PhDr. Ivana Chalupeckého)

Moje prvé stretnutie s archívom a archivárom bolo v Levoči. Veľké dvere mi otvoril vážny pán. Levočský archív na mňa dýchol nesmiernym čarom všadeprítomnej múdrosti a vysokými preplnenými knižnicami. Veľavážený, v tom čase ešte doktor, Ivan Chalupecký, láskavo na mňa „zhliadol“, ako dlhoročný priateľ môjho otca. Usadil ma k stolu a hodnú chvíľku mi dával odpovede na všetky moje zvedavé otázky. Mimoriadne ma prekvapilo, že mi odpovedal skutočne fundovane na všetko... To ma tak očarilo, že mi v tej chvíľke bolo jasné, že sa ničím iným stať nechcem, iba archivárkou...:-) Od toho času, keď som bola v prvom ročníku na vysokej škole, uplynulo už veľmi veľa rokov. Môj sen sa stal skutočnosťou. Zdá sa mi však neuveriteľné, že doc. Chalupecký, ktorý stál na začiatku mojej archívnej kariéry, slávi okrúhlych 80.

Narodil sa 16. marca 1932 v Spišskej Novej Vsi v rodine lesného inžiniera Viktora Chalupeckého. Stredoškolské štúdiá začal v Kežmarku, pokračoval v Štátnej meštianskej škole v Levoči a na gymnáziu v Levoči a v Tisovci. Kvôli svojmu náboženskému cíteniu sa v rokoch 1951 – 1956 stal robotníkom v kameňolome Vápenky v Tisovci, neskôr pracoval v tehelniciach v Spišskej Novej Vsi a nakoniec bol baníkom v sadrovcovej bani v Novoveskej Hute. Počas vojenskej základnej služby ako externista zmaturoval v roku 1955 na Jedenásťročnej strednej škole v Spišskej Novej Vsi. Jeho archívna kariéra začala v roku 1960 externým štúdiom archívnictva na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, ktoré ukončil v roku 1963 získaním aprobácie promovanej historik. V roku 1968 vykonal rigoróznou skúšku na FiF UK v Bratislave z pomocných vied historických

a bol mu priznaný titul doktor filozofie. Funkciu riaditeľa Štátneho oblastného archívu v Levoči zastával v rokoch 1969 – 1978 a v rokoch 1990 – 1995, keď odišiel do dôchodku. V roku 1995 obhájl habilitačnú prácu Kapitoly z cirkevných dejín Slovenska a bol vymenovaný za docenta teológie Teologickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku – Teologického inštitútu v Spišskom Podhradí. V roku 1996 začal pôsobiť ako docent na vtedajšej Katecheticko-pedagogickej fakulte Trnavskej univerzity, neskôr Žilinskej univerzity v Ružomberku. Jeho meno sa spája s nespočetnou publikačnou činnosťou, prednáškami a funkciami v Spišskom dejepisnom spolku, kde je dlhoročným predsedom. Jeho vedomosti a praktické skúsenosti boli využívané v mnohých redakčných radách (napr. Slovenskej archivistike sa venoval 27 rokov) a pri spolupráci s viacerými domácimi a aj zahraničnými vedeckými inštitúciami. Za svoju prácu bol vyznamenaný Čestným uznaním Ministerstva vnútra SSR (1975), Križkovou medailou (1982), Rytierskym radom

sv. Silvestra II. – pápeža (1992) a Sasinkovou medailou – za zásluhy o rozvoj archívniectva (1999).

Keď otváram veľké dvere Štátneho archívu v Levoči, stále podvedome očakávam doc. Chalupeckého, ale aj iných, ktorí sú už na zaslúženom dôchodku. Keď zoberiem do rúk archívne pomôcky a vlastne čokoľvek, tak cítim z nich množstvo presedených hodín nad často špinavým a zanedbaným papierom. Presedela som tu už množstvo dní a stále mi v ušiach znie jedna reakcia na moje ospravedlnenia, keď som už mala výčitky, že svojou neodbytnosťou obťažujem celý archívársky personál. Doc. Chalupecký mi povedal: „Zuzka, keby tu nechodili bádatelia, tak by sme boli iba zberom starého papiera... veď archív je hlavne pre ľudí.“ O to vzácnejšie sú pre mňa náhodné stretnutia s týmto pre mňa osudovým človekom, ktorý aj napriek pribúdajúcim rôčkom neúnavne pracuje nad ďalšími dielami, hlavne zo spišských dejín. „Všetko najlepšie pán docent, v mojom mene a aj v mene celej archívnej pospolitosti...“

Zuzana Kollárová, Štátny archív v Levoči, pobočka Poprad

Členské príspevky za rok 2012

Od roku 2009 je zápisné za člena SSA vo výške 5.- € (päť eur) a ročný riadny členský príspevok vo výške 7.- € (sedem eur) a to aj pre pracujúcich dôchodcov. Naši členovia – dôchodcovia vo výslužbe alebo na zaslúženom odpočinku – platia členské vo výške 50% riadneho členského t. j. 3,50 € (tri eurá päťdesiat centov).

O úhradu Vás prosíme výlučne bezhotovostným platobným stykom na číslo účtu: 0011482674/0900, Slovenská sporiteľňa a.s., Suché Mýto 6, 811 03 Bratislava. V prípade platby za viacerých členov SSA z jedného archívu a z jedného účtu, prosíme o vyznačenie sídla archívu (pri štátnych archívoch stačí mesto, pri pobočkách aj skratka názvu archívu) ako aj vpísanie priezvisk do kolónky Správa pre prijímateľa. V prípade platby za viacerých členov spoločnosti z jedného účtu je možné ich zoznam zaslať na e-mailovú adresu: grofova@rec.uniba.sk alebo poštou na kontaktnú

adresu hospodárky SSA: Mária Grófová, Archív UK, Šafárikovo námestie č. 6, 818 06 Bratislava 16.

Ďalšou možnosťou platby je aj platba v hotovosti priamo u hospodárky SSA. Tu je potrebné e-mailom vopred dohodnúť termín odovzdania členských príspevkov. Súčasne vyzývam tých kolegov, ktorí majú nedoplatky za uplynulé roky, aby si vyrovnali aj tieto podližnosti. Nejasnosti ohľadne nedoplatkov je možné zistiť u hospodárky SSA. Nedoplatky do roku 2008 sa uhrádzajú vo výške 5.- € za kalendárny rok.

Dovoľujeme si požiadať členov SSA o nahlásenie každej zmeny: či je to zmena emailovej adresy (prípadne vytvorenie novej e-mailovej adresy), zmena bydliska alebo zamestnania, zmena telefónneho čísla. To isté sa týka aj členov, ktorí hodlajú ukončiť členstvo v SSA.

Výbor SSA

2 % z dane

Milé kolegyne, vážení kolegovia, termín 30. 4. 2012 je poslednou možnosťou podporiť činnosť Spoločnosti slovenských archivárov formou 2 % daní za rok 2011.

Postup krokov na poukázanie 2% pre zamestnancov, ktorí požiadali svojho zamestnávateľa o vykonanie ročného zúčtovania zaplatených preddavkov na daň z príjmov je nasledovný:

Do 15. 2. 2012 požiadajte zamestnávateľa o vykonanie ročného zúčtovania zaplatených preddavkov na daň

Potom požiadajte zamestnávateľa, aby Vám vystavil tlačivo Potvrdenie o zaplatení dane

Z tohto Potvrdenia si viete zistiť dátum zaplatenia dane a vypočítať 2% z Vašej zaplatenej dane - to je maximálna suma, ktorú môžete v prospech prijímateľa poukázať. Táto suma však musí byť minimálne 3,32 €.

Údaje o Vami vybratom prijímateľovi napíšte do Vyhlásenia spolu so sumou, ktorú mu chcete poukázať.

Obe tieto tlačivá, teda Vyhlásenie spolu s Potvrdením, doručte do 30. 4. 2012 na daňový úrad podľa Vášho bydliska.

Daňové úrady majú 90 dní od splnenia podmienok na to, aby previedli Vaše 2% v prospech Vami vybraného prijímateľa.

Poznámky:

- Do kolónky ROK sa píše 2011

- Tento rok sa obe tieto tlačivá podávajú výlučne na daňový úrad podľa Vášho bydliska

- Číslo účtu prijímateľov nepotrebuje, ani ich nikde neuvádzate, nakoľko peniaze na účty prijímateľov prevádzajú daňové úrady, nie Vy. Vy platíte celú daň daňovému úradu.

- IČO prijímateľa sa do kolóniek vypisuje zľava. Ak organizácia nemá SID, kolónky na SID nechajte prázdne.

- Poznámka: Spoločnosť slovenských archivárov nemá SID

Za podporu veľmi pekne ĎAKUJEME!

Výbor SSA

VYHLÁSENIE

o poukázaní sumy do výšky 2% zaplatenej dane z príjmov fyzickej osoby podľa zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov, ktorej bolo za zdaňovacie obdobie vykonané ročné zúčtovanie preddavkov na daň z príjmov zo závislej činnosti

Rok : 2011

Uvádza sa zdaňovacie obdobie, za ktoré sa platí daň

I. ÚDAJE O DAŇOVNÍKovi

Priezvisko a titul

01	
----	--

Meno

02	
----	--

Rodné číslo (U cudzích št. príslušníkov dátum narodenia.)

03								/						
----	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--

Adresa

trvalého pobytu alebo

pobytu na území SR, kde sa daňovník obvykle zdržiaval

Ulica a číslo

04	
----	--

PSC

05	
----	--

Názov obce

06	
----	--

Štát

07	
----	--

Číslo telefónu

08	
----	--

Suma do výšky 2 % zaplatenej dane

09	Zaplatená daň, z ktorej sa vypočíta suma do výšky 2 % zaplatenej dane	
----	---	--

10	Suma do výšky 2 % zo zaplatenej dane z r. 09 (min. 3,32 eura)	
----	---	--

Na r. 09 sa uvádza daňová povinnosť daňovníka, znížená o daňový bonus, vypočítaná v roku (**nie** daň na úhradu), v ktorom sa podáva toto vyhlásenie; uvádza sa riadok 03 z potvrdenia o zaplatení dane, ktoré je súčasťou tohto vyhlásenia.

Na r. 10 sa uvádza suma zaokrúhlená s presnosťou na dve desatinné miesta, pričom táto suma nesmie byť nižšia ako 3,32 eura.

Dátum zaplatenia dane

11	
----	--

Z riadku 05 potvrdenia o zaplatení dane, ktoré je súčasťou vyhlásenia. V prípade daňového preplatku z ročného zúčtovania preddavkov na daň sa uvedie dátum 31. marec zdaňovacieho obdobia, v ktorom sa toto vyhlásenie podáva.

II. ÚDAJE O PRIJÍMATEĽovi

Obchodné meno alebo názov

12	Spoločnosť slovenských archivárov
----	-----------------------------------

Sídlo

13	Drotárska cesta 42, 840 05 Bratislava 45
----	--

Právna forma

14	Občianske združenie
----	---------------------

Identifikačné číslo prijímateľa (IČO)

15	3	6	0	6	9	2	2	1						
----	---	---	---	---	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--

Vyhlasujem, že uvedené údaje v tomto vyhlásení sú pravdivé.

V..... dňa.....

.....
Podpis daňovník